NICC Magazine 2 | 2018

Koloniaal erfgoed in Indonesië verwoest door brand p. 14

In dit nummer

Het onverdraagzaam-heidsvirus slaat toe.....2

Indië is paraat.....4

Hoe Japan de Indische Archipel veroverde.....5

Elf actiefste vulkanen in Indonesië.....11

Koloniaal erfgoed in Indonesië verwoest door grote brand.....14

Sophiahof – Van Indië tot nu *Nieuw* 15

Het verhaal van een Sinyo (5).....17

Themajaar 2018: Jaar van Verzet.....25

Boeken en symposium Architectuur in Nederlands-Indië.....26

De drooglegging van Yogyakarta.....28

Gratis maandelijks *e*-magazine voor de Indische gemeenschap

jaargang 10, februari 2018 | oplage: 9600

Nederlands Indisch Cultureel Centrum

Van de redactie

Graag begin ik dit februarinummer met gelukwensen aan al onze Chinese en Chinees-Indische vrienden met het nieuwe Jaar Huangdi 4715, Jaar van de Hond, dat op 16 februari is begonnen.

Wij wensen u veel leesplezier. ***Heeft u trouwens zelf een verhaal te vertellen, waarvan u denkt dat dit onze lezers zal interesseren? NICC Magazine stelt haar redactionele inhoud graag voor u open.*** De redactie wenst u weer heel veel leesplezier. Graag willen wij u ook wijzen op de mogelijkheid ***NICC Magazine als advertentie medium*** te gebruiken. Hierbij een oproep aan alle lezers die eigenaar zijn van een bedrijf of er werkzaam zijn als PR manager om NICC Magazine als mogelijkheid te zien om ***uw bedrijf of product onder de aandacht*** van nu 9500 abonnees te brengen. Tevens willen wij een beroep doen op uw waardering als abonnee voor het zeer vele werk dat wij maandelijks aan NICC Magazine hebben. Houdt u in gedachten dat NICC Magazine geheel GRATIS is, hetgeen echter niet betekent dat wij geen kosten hebben. Juist in deze tijden is ***uw betrokkenheid*** bij NICC Magazine van groot belang en vragen wij u een ***VRIJWILLIGE DONATIE***. Wij zullen u daarvoor zeer dankbaar zijn en u zult verzekerd zijn van een blijvende gratis toezending van uw geliefde en gewaardeerde NICC Magazine. Onze volledige bankgegevens zijn: (BIC: RABONL2U) ***NL39 RABO 0129 2168 36,*** t.n.v. ***N.I.C.C.*** Den Haag NL. Mogen wij u tenslotte vragen om NICC Magazine zoveel mogelijk bij uw familie, vrienden en kennissen onder de aandacht te brengen? Vraag hen ook gratis abonnee te worden. Wij wensen u weer veel plezier met uw NICC Magazine. En mede dankzij uw donaties en advertenties kan NICC Magazine helemaal GRATIS blijven.

Hans Vogelsang, hoofdredacteur.

Het onverdraagzaamheidsvirus slaat toe

Vaderlandse helden onder vuur in moderne beeldenstorm

Door: Hans Vogelsang

De discussie over ons nationale erfgoed wordt steeds feller. Standbeelden, straatnamen, tunnels dragen de namen van historische figuren die het erfgoed van ons land door hun verdienste hebben verrijkt, maar die ook betwist worden om hun daden. Artikelen in dag- en weekbladen trachten de meningen te verklaren van enerzijds de meerderheid die het allemaal maar vergezocht vindt en die van mening is dat de discussie op de spits gedreven wordt door de eis van anderzijds kleine groepjes fanaten die de complete vernietiging van de symbolen en namen die aan die helden uit het verleden herinneren voorstaan

Een kleine minderheid van de Nederlandse bevolking is bereid te luisteren naar de bezwaren die sommigen hebben tegen hen die onze geschiedenis gemaakt hebben. Anderen willen dat juist niet en vinden dat een hele kleine

minderheid niet mag tornen aan de geschiedenis van ons land. Een geschiedenis waarin gebeurtenissen hebben plaatsgevonden die je niet kunt uitwissen door de symbolen en namen onder het tapijt te schoffelen. De meerderheid is van mening dat het wel zaak is om het verhaal erbij te vertellen. Door alles weg te poetsen los je niets op. Wat gebeurd is is gebeurd. Daar verander je niets aan.

De roep om verandering of aanpassing van standbeelden, straatnamen en dergelijke, die herinneren aan ons koloniale verleden is beslist niet nieuw. Kort na de Tweede Wereldoorlog werden ook straatnamen die door de NSB en de Duitse bezetters waren veranderd, weer van hun oorspronkelijke namen voorzien. En het is ook logisch dat na alle ellende die wij als volk en als natie hebben doorstaan in een periode van vijf jaren vele dingen weer in oude luister hersteld werden. Maar dat waren andere omstandigheden.

Nu proberen sommigen de Nederlandse bevolking in een soort daderrol te schuiven en

daarvoor berouw zal moeten tonen door de geschiedenis een schaamlapje voor te binden. Dit gedrag begon enkele jaren geleden naar de oppervlakte te borrelen met de Zwarte Pieten discussie, die inmiddels zover gaat dat beide kampen geweld niet uit de weg zeggen te willen gaan.

Nu slaat die discussie over naar ons koloniale verleden, die wordt gevoed door onder andere de recente onthullingen in boeken zoals "De brandende kampongs van Generaal Spoor" van Rémy Limpach en andere publicaties. Natuurlijk zijn in ons koloniale verleden heel veel misstanden geweest, die in veel gevallen zelfs ontaardden in moordpartijen. Er is ook niemand die dit ontkent. Echter bij die feiten kun je aan de slachtoffers alleen maar genoegdoening geven door het verhaal te vertellen.

Nu al is het zo dat veel jonge mensen niet eens meer weten dat Indonesië eeuwenlang deel heeft uitgemaakt van Nederland. Als we nu alles dat in Nederland herinnert aan die tijd gaan weghalen, veranderen of uit de geschiedenis weren, dan zal straks niemand meer weten hoe de geschiedenis van Nederland in elkaar zit en hoe Nederland geworden is tot wat het nu is.
Bovendien moeten we ook niet vergeten dat het huidige Indonesië nu een redelijk welvarend land is. Ik durf te stellen dat dit niet zou zijn gebeurd of niet in die mate, wanneer Nederland daar niet vierhonderd jaar lang het bestuur had gevoerd. Want niet alles kan door hetzelfde afvalputje gestort worden als zijnde slecht. Naast machtsmisbruik, roofbouw op het land en moordpartijen heeft het Nederlandse bestuur Indonesië ook veel goede dingen gebracht, zoals infrastructuur. Vooral gedurende de laatste honderd jaren van het Nederlands bewind

is er een groot netwerk aan wegen en spoorwegen aangelegd, zijn bepaalde gebieden ontsloten en ontwikkeld waardoor er stabiliteit en een groei-economie ontstond. Ook zijn er moderne stedelijke gebieden gebouwd waar Indonesië ook na het vertrek van de Nederlanders profijt van heeft. Iedere medaille heeft twee kanten. Het is niet alleen maar kommer en kwel.

Maar toch neemt dit niet weg dat er wel iets moet gebeuren. Zo zal de geschiedenis voor een deel herschreven moeten worden of op z'n minst drastisch aangepast in het kader van de nu onthulde feiten. Maar dit moet wel op een manier gebeuren die recht doet aan de werkelijkheid en niet door de zaken die gebeurd zijn aan het licht te brengen door de nalatenschap weg te poetsen.
De harde kern van de groep die veranderingen nastreeft, wil onder andere dat het standbeeld van Jan Pieterszoon Coen wordt weggehaald en dat van Joannes van Heutsz wordt omgedoopt tot een wat eer neutraal monument voor Indisch Nederland. Enkele in het oog springende straatnamen en namen van tunnels moeten plaatsmaken voor andere namen.

Ik denk echter niet dat het hierbij zal blijven, als de autoriteiten hiertoe zouden overgaan. Het is helaas net als met kinderen: als je ze wat geeft, willen ze meer. Na de voorgaande voorbeelden zullen ze naarstig op zoek gaan naar andere zaken die zij aangepast willen zien om te beantwoorden aan hun visie. En als daar niet aan tegemoet wordt gekomen, kan de stemming heel snel omslaan in gewelddadig optreden waarbij de monumenten beschadigd of zelfs van hun sokkel getrokken kunnen worden.

Een schone taak voor de overheid onder aanvoering van historicus Mark Rutte om dit toekomstbeeld niet te laten uitkomen door de discussie aan te zwengelen en alle feiten die daarbij horen boven tafel te brengen. Nu staren de tegenstanders zich alleen maar blind op de foute geschiedenis en vergeten dat daarbij ook een goede geschiedenis bestaat. Het is zaak om ervoor zorg te dragen dat die twee weer in balans komen.

Linkse terreurgroep

Op woensdag 7 februari 2018 kwam het nieuws naar buiten dat dezelfde groep die zo fel tegen ons nationaal erfgoed gekant is, tevens uitgewerkte plannen had

om in november 2017 tijdens de Sinterklaas intocht een zware aanslag te plegen op de hoofdrolspeler van het kinderfeest. Nu blijkt dus – hoewel er in de pers altijd gewaarschuwd wordt voor extreem rechts – dat extreem links veel gevaarlijker is en bereid is om zware aanslagen te plegen met de wetenschap dat er vele duizenden kinderen bij aanwezig zijn. Laten we hopen dat met de arrestatie van de leiders van deze extreem linkse terreurgroep ook de dreiging rond ons erfgoed wat minder is geworden. Duidelijk is in ieder geval wel dat het effect van de tegenstanders van de koloniale restanten angstaanjagend is.

Indië is paraat!

De inval van de Duitsers in Nederland, mei 1940, deed in Indië het ergste vrezen. Vanaf dat moment werd koortsachtig gewerkt aan een verdediging tegen een verwachte Japanse aanval. De burgers waren er niet gerust op. De pers werd echter ingeschakeld om de gemoederen te bedaren.

Uit het Bataviaasch Nieuwsblad, 12 juni 1940

Batavia wil niet achterblijven, doch het voorbeeld van de Europese steden volgen, daarbij uiteraard rekening houdende met de mogelijkheden, welke deze tropische stad biedt, en zich voorbereiden op eventueel gevaar uit de lucht. Overal in de stad worden schuilplaatsen gemaakt.

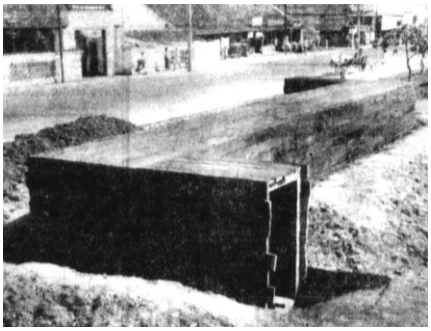

Een gedeelte van de schuilloopgraaf op het erf van Lindeteves in de benedenstad.

Er wordt gewerkt in versneld tempo. Op verschillende plaatsen tegelijk wordt gegraven en gehamerd en in enkele dagen verrijzen de schuilplaatsen, klaar om er de laatste hand aan te leggen en het houten geraamte te bekleden met zand en zandzakken.

Ook de grote bedrijven hebben in dat opzicht gezorgd voor de veiligheid van hun employés. Zij hebben al naar de behoefte grote schuilplaatsen aangelegd. Wij noemen hier onder de vele Internatio en Lindeteves in de benedenstad, welke laatste firma loopgraven heeft aangelegd, plaats biedende voor honderden mensen, in een zwierig golvende lijn.
Maar ook elders in de stad, daar waar de bebouwing hiervoor maar enigszins in aanmerking komt, een stukje grond vrij is, worden deze schuilplaatsen aangelegd.

Dit alles is vrij ongemerkt gegaan voor het grote publiek. Men heeft dit werk ten behoeve van de luchtbescherming niet aan de grote klok gehangen. Men heeft ook niet meer gepraat, doch plotseling een grote activiteit ontwikkeld. Zij, die hun werk in de benedenstad hebben, hebben er iets van kunnen zien, want daar is men begonnen met de aanleg. Aan die zijde van Molenvliet verrijzen talrijke schuilgelegenheden.
Het woord 'verrijzen' is echter maar gedeeltelijk juist. De schuilplaatsen worden slechts zover ingegraven als daar met het oog op het grondwater mogelijk is. Op sommige plaatsen is dat echter zeer weinig, op andere daarentegen kan een goed deel van de schuilplaats onder de grond verdwijnen. Dit zijn alle openbare schuilplaatsen, die langs alle grote verkeersaders van Batavia tot Meester Cornelis toe zullen worden gebouwd. Reeds nu zijn 23 wagonladingen hout, dat door het Boschwezen geleverd wordt, verwerkt. De totale hoeveelheid materiaal zal wel de nodige honderden wagonladingen bedragen.

Openbare schuilplaats waarop nog een berg zand en zandzakken moeten worden geplaatst

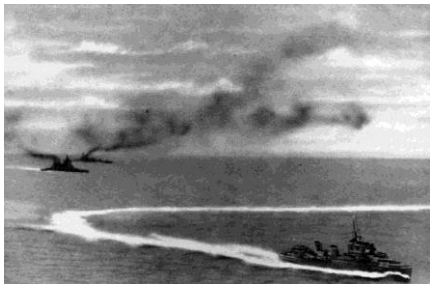
De uitvoering van het werk geschiedt door de gemeente, die zo langzamerhand reeds een grote ervaring begint te krijgen in de bouw dezer schuilplaatsen, zodat verwacht mag worden, dat het gehele werk nog slechts een kwestie van twee of drie weken is. De nadruk moet er echter op worden gelegd, dat deze schuilplaatsen zijn bestemd voor hen, die zich bij eventueel luchtalarm op straat bevinden. De z.g. gezinsbescherming staat hier geheel los van. *Java Post.*

Hoe Japan de Indische archipel veroverde

75 jaar geleden: Java zit in de Japanse val

Door: Erwin Langewis

Het was vorige maand exact 75 jaar geleden dat een belangrijk deel van het Nederlandse koninkrijk in een doodstrijd verwikkeld raakte. Nederlands-Indië werd op 11 januari 1942, ruim een maand na Pearl Harbour, door Japan binnen-gevallen. Amper twee maanden later zou het gezag, dat in ruim driehonderd jaar door de Nederlanders over de archipel was uitgebouwd, in handen van het land van de rijzende zon overgaan.
De militaire campagne van begin 1942 bereikte zijn climax in de voor de geallieerden desastreus verlopen Slag in de Javazee op 27 februari en de invasie van Java op 1 maart. De media zal er ongetwijfeld de nodige aandacht aan besteden in de komende week. Recent verschenen al artikelen over verdwenen wrakken van Nederlandse oorlogsschepen in de pers.

Britse schepen na een aanval door Japanse vliegtuigen

Met de val van Bali een week eerder (19 februari) was het pleit voor Java eigenlijk al beslecht. Slechts een irrationeel ogend elan bij de Nederlandse marineleiding lardeerde de verloren zaak voor Indië met één van de grootste maritieme debacles voor de geallieerden gedurende de Tweede Wereldoorlog.

Na Pearl Harbour

Het grondstofrijke Nederlands-Indië was het belangrijkste doelwit van de expansieoorlog in de Pacific van het grondstofarme Japan. De Japanners moesten zich echter eerst goed positioneren voor een invasie in onze kolonie. De oorlog in de Pacific begon met de Japanse luchtaanval met behulp van vliegdekschepen op de Amerikaanse marinebasis in Pearl Harbour (Hawaii) op 7 december 1941, waarbij de Amerikaanse slagvloot tijdelijk uitgeschakeld werd. Als onderdeel van de geallieerden verklaarde de Nederlandse regering vervolgens op 8 december de oorlog aan Japan.

Kort na Pearl Harbour lanceerden de Japanners onder meer invasies op het Maleisische schiereiland, Brits-Borneo en de noordelijke Filippijnen. Vanuit hun verre marinebasis op de Palau eilanden (ten noorden van Nieuw-Guinea) veroverden ze eveneens in december 1941 de Zuid-Filippijnse stad Davao en de Jolo eilanden (tussen Borneo en de Filippijnen). Door deze bewegingen werden de Britten snel teruggedrongen richting Singapore, de Amerikanen omsingeld op de Filippijnen en hadden de Nederlanders een langgerekt front te verdedigen, dat van Singapore via Borneo en Celebes (Sulawesi) tot aan Nieuw-Guinea strekte. Gegeven de onherbergzaamheid van Borneo en Celebes waren het in de praktijk de drie zeestraten om deze eilanden heen die de Japanse opmars in een paar sprongen richting het dichtbevolkte Java zouden dragen.

De mate van urbanisatie was begin jaren veertig buiten Java nog beperkt. Om de Nederlandse machtsbasis te omsingelen moesten dan ook slechts een paar havensteden en vliegvelden door de Japanners worden ingenomen op de eilanden om Java heen. Een prettige bijkomstigheid was dat de route door de Straat Makassar (tussen Borneo en Celebes) langs de begeerde olievelden van het eilandje Tarakan en de stad Balikpapan voerde.

Te weinig manschappen voor het KNIL

Het KNIL (Koninklijk Nederlands Indisch Leger) dat de eilanden verdedigde had te weinig mensen en middelen tot haar beschikking om buiten Java een behoorlijke verdediging op te zetten. Men had bij de strategisch relevante havensteden, vliegvelden en olie-installaties wat plukjes van slechts zo rond de duizend KNIL-soldaten gedetacheerd, of soms wat lokale milities. Daarnaast waren er een paar handenvol Australische troepen beschikbaar die onder meer op Ambon in de Molukken werden ingezet. Maar ook op Java zelf had het KNIL slechts de beschikking over het equivalent van drie divisies. In tegenstelling tot de Britten, die grote aantallen Indiërs in haar leger opnamen, waren de Nederlanders altijd erg terughoudend geweest met het trainen en bewapenen van de inheemse bevolking. Het bleek nu een achilleshiel te zijn.

De enige mogelijkheid voor de geallieerden om de Japanners bij Java weg te houden was om hun troepentransporten op zee te vernietigen. Dit zou met behulp

Glenn Martin B-10 – cc

van bommenwerpers, onderzeeboten of oppervlakteschepen moeten gebeuren.

Gedateerde bommenwerpers

Het KNIL had zich eind jaren dertig bewapend met middelzware bommenwerpers van het type Glenn Martin B-10. Hiervan waren er eind 1941 zo'n 75 operationeel. Dit vliegtuig was inmiddels echter gedateerd wat betreft snelheid en bewapening. De Nederlanders hadden in de loop van 1941 in de VS dan ook bestellingen geplaatst voor 162 moderne B-25 Mitchells voor het KNIL en 48 Douglas DB-7 Bostons voor de marine. Deze vliegtuigen waren aan het begin van de oorlog echter nog niet geleverd.

Veel Glenn-Martins gingen al in de eerste fase van de strijd verloren: drie afdelingen bommenwerpers met totaal 27 toestellen werden in december 1941 in Malakka. Singapore gestationeerd als een onderdeel van de alliantie met de Britten. Dit was geen groot succes en de vliegers van de KNIL-bommenwerpers leden verliezen boven Malakka (het Maleisisch schiereiland). Daarnaast werden er zware verliezen geleden onder de bommenwerpers in de strijd rond Borneo in december en januari 1942. De Nederlanders hadden daar een aantal geheime vliegvelden in de jungle aangelegd vanwaar men de Japanse troepentransporten op zee rond Borneo aanviel. Het opmerkelijkste succes vanuit de lucht werd juist behaald door een Nederlandse Dornier vliegboot van de marine die voltreffers scoorde op de Japanse torpedobootjager Shinonome bij Miri (Brits Borneo). Het schip explodeerde en verging met man en muis.

De Amerikanen wisten de bommenwerpervloot in Indië niettemin aanmerkelijk te versterken door in januari en begin februari ruim 60 B-17 en B-24 zware bommenwerpers naar Java te brengen. De B-17 'Vliegende Forten' zouden later in de oorlog in verbeterde versies en in grote formaties dood en verderf zaaien boven de steden van nazi-Duitsland, maar begin 1942 bleek dit vliegtuig tegen tactische doelwitten nog maar matig te presteren. Daarnaast waren de formaties die de Amerikanen op Java in de lucht konden krijgen te klein om groot effect te hebben. De effectiviteit werd verder gesmoord door de oorlogsmist die het geallieerde (ABDA) commando ter plaatse benevelde waardoor de B-17s en B-24s op vele nutteloze missies werden gestuurd.

Replica van de Mitsubishi A6M Zero – cc

Relatief veel onderzeeboten

Opvallend is dat de Nederlandse marine eind 1941 relatief veel onderzeeboten in dienst had: in totaal 21. Het proefschrift van maritiem historicus Jaap Anten uit 2011, getiteld "Navalisme nekt onderzeeboot", laat zien dat de Nederlandse marine al in de jaren twintig het idee opvatte dat de zeestraten die vanuit het noorden richting de Javazee leiden als val konden fungeren voor vijandelijke konvooien door ze aldaar aan te vallen met roedels van meerdere onderzeeboten, die onderling en met vliegtuigen samenwerken. Opvallend is dat deze geavanceerde en rationeel ogende onderzeebootdoctrine eind jaren dertig weer werd verlaten door de marineleiding voor een misschien met wat meer elan omgeven kruiseroorlog-formule. De marine had in Indische wateren slechts de beschikking over drie inzetbare lichte kruisers (De Ruijter, Java en Tromp) en zeven torpedobootjagers. Deze werden tijdens de campagne aangevuld met een aantal schepen van de bondgenoten.

Een probleem wat betreft de inzetbaarheid van de onderzeeboten voor de verdediging van Indië was dat er eind 1941 een zevental in Groot-Brittannië was gestationeerd. Ze werden veel te laat door de Britten vrijgegeven voor dienst in de Oost. Daarnaast werden acht andere Nederlandse onderzeeboten deels als gevolg van de alliantie met de Britten in december 1941 al ingezet in de Zuid-Chinese zee voor de kust van het Malakka en voor de kust van Brits-Borneo. Hoewel deze boten voor de kusten van deze Britse koloniale bezittingen een aantal opmerkelijke successen boekten tegen de Japanse invasievloten, gingen er ook niet minder dan vier Nederlandse onderzeeboten verloren. De inzetbaarheid van het Nederlandse onderzeebootwapen was daarna beperkt.

De Nederlandse onderzeeboten werden in Indische wateren aangevuld met Amerikaanse onderzeeboten, maar deze bleken opmerkelijk ineffectief te zijn: de recent in gebruik zijnde type torpedo's van de Amerikanen waren disfunctioneel. Dat wisten de Amerikanen op dat moment echter nog niet. Vanaf januari werden de successen van de onderzeeboten dan ook schaarser.

Begin van de Japanse opmars in Nederlands-Indië

Op 11 januari 1942 vielen twee Japanse invasievloten de Nederlandse bezittingen Tarakan (Noordoost Borneo) en Manado (Noordoost Celebes) aan. Beide locaties werden zonder veel problemen ingenomen. De

Japanners gingen zich gelijk te buiten aan ernstige oorlogsmisdaden tegen de krijgsgevangenen, een patroon dat zich voort zou zetten in de weken daarna. Op 24 januari trokken de twee vloten verder zuidwaarts naar Balikpapan (Oost-Borneo) en Kendari (Zuidoost-Celebes). Slechts bij Balikpapan verloren de Japanners een aantal transportschepen. Dit deels door toedoen van een eskader van vier Amerikaanse torpedobootjagers dat in het donker door geluk ongezien de voor anker liggende transportschepen wist te bereiken.

De verovering van het vliegveld van Kendari op Celebes door de Japanners betekende dat Japanse bommenwerpers nu ook Java konden bereiken. Nadat eerst nog het eiland Ambon op 30 januari door de Japanners werd binnengevallen, volgde op 3 februari de eerste van een serie Japanse luchtaanvallen op de militaire infrastructuur op Java. De vliegvelden van Oost-Java en de marinebasis in Surabaya waren de belangrijkste doelen. Dit leidde tot grote verliezen aan materieel op de grond, zowel bij de Nederlandse vliegtuigen als de Amerikaanse zware bommenwerpers en vergrootte de chaos op de geallieerde militaire bases. De aanwezigheid van de befaamde Zero jachtvliegtuigen als escorte van de Japanse bommenwerpers zorgde bovendien bij herhaling voor een vruchteloze zoektocht naar vermeende Japanse vliegdekschepen in de buurt van Java omdat de geallieerden nog onwetend waren over het zeer grote vliegbereik van de Zero's.

Slechte luchtverdediging en het tekort aan jachtvliegtuigen

De afwezigheid van een behoorlijk georganiseerde luchtverdediging met radar en een schromelijk tekort aan jachtvliegtuigen bleek dan ook van doorslaggevende betekenis te worden voor de aanstaande ondergang van Java. Het KNIL had in 1940 en 1941 een dikke honderd jachtvliegtuigen, waaronder ruim zestig Brewster Buffalo's van de Amerikanen geleverd gekregen. In de praktijk waren er slechts vijf afdelingen (equivalent van squadrons) jachtvliegtuigen operationeel, mede omdat het aantal opgeleide jachtvliegers nog beperkt was. De beschikbare vliegtuigen waren bovendien geen topklasse. De Nederlanders hadden in 1941 dan ook een bestelling voor 140 jachtvliegtuigen van het modernere type Curtiss P-40 Tomahawk geplaatst in de VS, maar deze waren nog niet geleverd. Het aantal beschikbare jachtvliegtuigen werd echter al vanaf het begin van de strijd gedecimeerd: een afdeling met 12 Buffalo's werd eind december naar Singapore gestuurd. Vervolgens gingen in de strijd rond Singapore en ook Borneo en Ambon de nodige vliegtuigen en vliegers verloren.

Karel Doorman als luitenant-ter-zee der eerste klasse in 1932

De Amerikanen probeerden de leemte aan jachtvliegtuigen te vullen door eigen eenheden met P-40s vanuit Brisbane in Australië naar Java te vliegen. Deze moesten worden overgevlogen via tussenstops op vliegvelden in Darwin, Timor en Bali. Dit bleek een lastige opgave omdat de klimatologische omstandigheden onderweg belabberd waren en de vliegers vaak onervaren. Velen van hen stortten onderweg neer. De Amerikaanse jachtvliegers die Oost-Java daadwerkelijk bereikten (slechts 38 van de 81 die vertrokken) konden wel als enigen op Java vanaf een geheim vliegveld opereren dat de Japanners nog niet ontdekt hadden. Zo leden zij, in tegenstelling tot hun Nederlandse collega's, in ieder geval geen verliezen op de grond tijdens het Japanse luchtoffensief van februari. De Amerikaanse P-40s waren dan ook het belangrijkste luchtverdedigingswapen beschikbaar op Oost-Java in februari, maar ze werden snel uitgedund.

Een strike force zonder luchtbescherming

Door de snelle opmars van de Japanners in december en januari drongen de Nederlanders eind januari bij hun bondgenoten aan op de vorming van een zogenaamde strike force, bestaande uit de in het gebied beschikbare kruisers en torpedobootjagers. Na de ondergang van de Britse slagschepen Prince of Wales en Repulse voor de kust van Maleisië op 10 december, hielden de geallieerde oorlogsschepen, inclusief de Nederlandse, zich voornamelijk bezig met konvooidiensten tussen Australië, Nederlands-Indië, Singapore en India. De genoemde raid van de vier Amerikaanse jagers bij Balikpapan was de uitzondering geweest.

Op 3 februari voer dan uiteindelijk een verband bestaande uit een elftal Nederlandse en Amerikaanse oorlogsschepen onder leiding van de eskadercommandant Karel Doorman uit Surabaya om een

vermeende invasiemacht in de Straat Makassar op weg naar de stad Makassar (Zuidwest-Celebes) te onderscheppen. De schepen werden al snel door Japanse vliegtuigen vanuit het door de Japanners veroverde Kendari gespot en gebombardeerd, waarbij twee Amerikaanse kruisers grote schade opliepen. Het gebrek aan beschikbare jachtvliegtuigen om luchtdekking te geven maakte verder varen een hachelijke zaak. Het eskader draaide om richting Indische Oceaan.
Maar de inlichtingen van de geallieerden klopten helemaal niet: Makassar werd pas op 9 februari door een Japanse invasievloot komende vanuit het zuidoosten (Kendari/Staring Baai) aangevallen en ingenomen.

Palembang en de ineenstorting van de moraal

De kwetsbaarheid van Java voor luchtaanvallen en het feit ook dat de geallieerde oorlogsschepen in de lucht geen bescherming kon worden geboden, bemoeilijkte de verdediging van Indië. Half februari zetten de Japanners dan ook de volgende stap: terwijl tegelijkertijd de val van Singapore aanstaande was en een chaos op zee veroorzaakte van schepen met vluchtelingen die vanuit Singapore naar Java probeerden te ontkomen, viel een Japanse invasievloot dwars door die vluchtelingenstroom heen Palembang op Sumatra aan. Deze stad aan de rivier de Musi, was net als Balikpapan een oliestad met raffinaderijen (van Shell) en produceerde olie die de geallieerde oorlogsmachine ook nodig had. Een klein aantal Japanse parachutisten wist op 13 februari op het vliegveld en bij de olie-installaties te landen, waarna de KNIL-bataljons en de ook daar aanwezige Britse eenheden een dag later richting Oosthaven (Bandar Lampung) aftaaiden voor transport naar Java. Dit nog voordat de Japanse invasie vanuit zee goed en wel op stoom was gekomen. Het nieuws over de snelle ineenstorting van de geallieerde verdediging rond Palembang, terwijl tegelijkertijd Singapore capituleerde (op 15 februari), sloeg op Java in als een bom.

Een vlooteskader onder Doorman had wel geprobeerd de Japanse invasiemacht voor Sumatra te bereiken via de Banka-straat, maar moest andermaal omdraaien vanwege gebrek aan luchtsteun. Dit keer moest een Nederlandse torpedobootjager worden achtergelaten die aan de grond liep. Een paar dagen later verloor de Nederlandse marine in de buurt van de Banka-eilanden na een bombardement door Japanse vliegtuigen een tweede jager. Opvallend was de actie van een de Britse luitenant ter zee Wilkinson die een tot patrouilleboot omgebouwde rivierpassagiersboot gebruikte om Japanse transportschepen op weg naar Sumatra aan te vallen en daar postuum het Victoria Cross voor kreeg.

Brandende olieopslag in Darwin na het Japanse bombardement

Genadeklap van de Japanners

De strop om Java werd verder aangetrokken: de verovering van Palembang en Zuid-Sumatra zorgde ervoor dat de Japanners vliegvelden op Sumatra ter beschikking kregen om bombardementen op West Java uit te voeren. De poreuze luchtverdediging op Oost-Java daarentegen hing af van de vraag of de Amerikanen jachtvliegtuigen vanaf Australië konden aanvoeren. Een grootscheepse actie van de Japanners maakte op 19 februari definitief een einde aan de transferroute voor P-40s waarbij tevens de val voor Java dichtklapte. Deze dag voerden de Japanners vanaf vliegdekschepen die inmiddels de Indische Oceaan waren binnen gevaren en vanaf het door hen veroverde vliegveld op Ambon een grootse luchtaanval uit op Darwin in Noord-Australië.

Hierbij werd de infrastructuur van de stad en haven verwoest en voor de geallieerden voorlopig onbruikbaar gemaakt. Daarnaast vielen de Japanners op die dag met invasievloten Bali aan en veroverden het vliegveld. Hiermee had de Japanse luchtmacht een vliegveld nog dichter bij Java en bovendien in een minder regenachtig klimaat dan in Kendari op Celebes tot haar beschikking. Op 20 februari volgde een invasie van Timor.

Slag in de Straat Badung

De invasie van Bali was de meest risicovolle voor de Japanners vanwege de nabijheid van de geallieerde bases op Java. Van uit het al veroverde Makassar begeleidden vier torpedobootjagers twee snelle troepentransportschepen die soldaten in de nacht van de 18e en 19e februari nabij het vliegveld van Denpassar ontscheepten.
De Japanse schepen werden ’s morgens gebombardeerd door Amerikaanse bommenwerpers waarbij één van de transportschepen beschadigd raakte. In de avond van de 19e februari verlieten de schepen Bali in twee batches.

Een eskader onder leiding van Karel Doorman met de twee Nederlandse kruisers, De Ruijter en de Java, de Nederlandse jager Piet Heijn en twee Amerikaanse jagers voer vanaf Tjilatjap (Java, Indische Oceaan) naar Bali en verraste de Japanners in de

avonduren van de 19e februari in de Straat Badung (tussen Bali en het eilandje Nusa Penida). Het geraakte in gevecht met de twee Japanse jagers die het meest achterop waren. Doorman voer met zijn twee kruisers langs de Japanners, schoot op hen, maar raakte niets. Even daarachter kwam de Piet Heijn in haar eentje en een stuk daarachter de twee Amerikaanse jagers. De Piet Heijn lanceerde torpedo's op een transportschip, maar deze misten ook. Vervolgens werd ze door de twee Japanse jagers op de korrel genomen en geraakt door een torpedo waarna ze zonk. De in zee liggende bemanning werd daarna nog eens gemitrailleerd door de Japanners (64 doden). De Nederlandse kruisers waren inmiddels al snel doorgevaren en konden geen hulp bieden.

Conrad Helfrich

Na dit Nederlandse debacle volgde een paar uur later een tweede kans met de Nederlandse kruiser Tromp en vier Amerikaanse jagers. Zij waren vanuit Surabaya via de Bali Straat om Bali heengevaren en ook de Straat Badung ingevaren. Dit leidde opnieuw tot een vuurgevecht in het donker waarbij de Tromp een elftal treffers moest incasseren (met 11 doden tot gevolg) en ook een Amerikaanse jager zwaar beschadigd raakte.

Uiteindelijk wisten de geallieerden nog enigszins hun gram te halen door één van de Japanse jagers zwaar te beschadigen. Een ooggetuigen-verslag van een matroos van de Tromp geeft weer wat er op het schip gebeurde tijdens het gevecht (alleen de opmerking over de aanwezigheid van Japanse kruisers klopt helemaal niet). De geallieerden waren er dus niet in geslaagd om een numeriek overwicht en verrassingseffect uit te buiten in het nachtelijk gevecht. Bovendien waren de Japanse soldaten al 24 uur eerder aan land gegaan en hadden ze het vliegveld vast in handen.

Irrationeel elan

De ferryroute voor de P-40 jachtvliegtuigen was door de innames van Bali en Timor aan diggelen geslagen en Java zelf inmiddels van drie kanten ingesloten. Op heel Java waren eind februari nog maar enkele tientallen jachtvliegtuigen inzetbaar. Japanse vliegdekschepen konden nu ook ongestoord via de Straat Lombok de Indische Oceaan bereiken en de geallieerde zeeverbinding tussen Australië en Java was dan ook in acuut gevaar.

Gegeven het gebrek aan luchtsteun en het overschot aan Japanse oorlogsschepen in de regio, zou het strategisch rationeel zijn geweest om de overgebleven geallieerde oorlogsschepen in het gebied in ieder geval op tijd vanuit de Javazee terug te laten trekken naar de Indische Oceaan, voordat de Japanners de zeestraten om Java heen konden afsluiten. Op het geallieerde hoofdkwartier op Java was de leiding over de marine-operaties op 12 februari van de Amerikaanse admiraal Hart echter overgegaan naar de Nederlandse admiraal Helfrich, waardoor de Nederlanders er inmiddels de show runden.
Doorman schijnt een terugtrekking van de schepen geprefereerd te hebben. De Nederlandse marine-leiding (Helfrich e.a.) besliste echter anders, iets waar de Japanners zelf ook verbaasd over waren. Het resultaat was dat met de resterende geallieerde oorlogsschepen in het gebeid een poging werd gedaan om vanuit Surabaya één van de twee vanuit het noorden naar Java opstomende Japanse invasievloten te onderscheppen. Dit resulteerde in de middag en avond van 27 februari in de Slag in de Javazee.

Slag in de Javazee – J. van der Ven, 1970 (Marinemuseum Den Helder)

Nadat de twee Nederlandse kruisers Java en De Ruijter (met Doorman) getorpedeerd werden en zonken probeerden de resterende geallieerde oorlogsschepen een goed heenkomen te zoeken. Dit was lastig waardoor op 28 februari en 1 maart nog meer geallieerde schepen tot zinken werden gebracht, in wat is gaan heten de Tweede slag in de Javazee en de Slag in Straat Sunda. Het totaalverlies in de Javazee en de zeestraten om Java heen vanaf de avond van de 27e februari tot aan de ochtend van de 1e maart kwam op 11 oorlogsschepen, namelijk vijf kruisers (De Ruijter, Java, Exeter (UK), Houston (US) en Perth (AU)) en één Amerikaanse, twee Nederlandse en drie Britse torpedobootjagers. Er was bij deze schepen een totaal van ruim 4.000 man aan boord. Zij sneuvelden (zo'n 2500) of werden krijgsgevangen gemaakt. Daarnaast werden de twee resterende Nederlandse jagers, de Banckert die kort voor de slag reeds gebombardeerd was en niet

kon meedoen en de Wite de With die kort na de slag gebombardeerd werd, uiteindelijk door de Nederlanders zelf vernield. Dit betrof ook de in de Badung Straat beschadigde Amerikaanse jager Stewart die in Surabaya in dok lag.

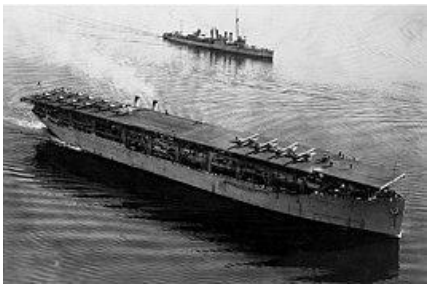
Vliegdekschepen in de Indische Oceaan

Het feit dat de Japanse vliegdekschepen inmiddels ongestoord op de Indische Oceaan de verbinding tussen Java en Australië konden bedreigen, resulteerde tussen 27 februari tot 1 maart tot nog meer verliezen aan schepen in de Indische Oceaan. Dit was onder meer voor het oude Amerikaanse vliegdekschip Langley het geval (dat 33 P-40 Tomahawks aan boord had voor Java en vlak voor bestemming gebombardeerd en tot zinken werd gebracht) en de Amerikaanse jagers Edsall en Pillsbury. Exclusief de Langley verloren de geallieerden in totaal dus 5 kruiser en 11 jagers in drie dagen. De Japanse verliezen aan oorlogsschepen waren zowel in de Javazee als in de Indische Oceaan in totaal nul. Wel gingen een paar transportschepen verloren.

Twee kruisers ontsprongen de dans: de zwaar beschadigde Tromp werd direct na het gevecht in de Badung Straat naar Australië gestuurd voor een re-fit. De Australische kruiser Hobart kon door een Japans bombardement niet op tijd van brandstof worden voorzien om van Batavia naar Surabaya te varen om mee te vechten met Doorman en maakte zich in plaats daarvan uit de voeten.
Vier Amerikaanse torpedobootjagers die slechts aan het begin van de Slag in de Javazee meevochten wisten ook nog te ontkomen.

Tot besluit

Op 1 maart volgde de invasie van Java en de bevolking op Java moest met verbazing toezien hoe een horde slecht geklede Japanners over het eiland raasde zonder dat het KNIL ook maar iets van serieuze tegenstand kon bieden. Op 9 maart werd de capitulatie getekend. Dat betrof alleen Java; in centraal en noord Sumatra ging de strijd nog een paar weken voort.

USS Langley

Het KNIL en de marine hadden dermate weinig middelen tot hun beschikking gehad dat een verdediging tegen een goed toegeruste tegenstander als Japan evident onbegonnen werk was. Hier lagen Nederlandse politieke keuzes in het interbellum aan ten grondslag.
Daarnaast was Nederlands-Indië vanaf mei 1940 eigenlijk geheel op de VS aangewezen wat betreft wapenleveranties.
De Nederlanders hadden bijvoorbeeld de pech dat bij aanvang van de oorlog modernere Amerikaanse vliegtuigen nog niet geleverd waren.

Frappant is wel de rol van de marine eind februari 1942. De keuze van de Nederlandse marineleiding om de geallieerde oorlogsschepen te laten aanvallen in de Javazee eind februari is opvallend. Los van de vraag of de geallieerde vloot qua uitrusting en training competent zou zijn geweest om het tegen de Japanners op te nemen (zie het debacle in de Straat Badung) was de kans groot dat de schepen uiteindelijk ingesloten zouden raken in de Javazee. Vanuit het Nederlandse standpunt bekeken was de keuze misschien wel begrijpelijk omdat huis en haard werd verdedigd, maar dat de andere geallieerden akkoord gingen en hun oorlogsschepen en bemanningen riskeerden op basis van het Nederlandse bravoure, lag misschien minder voor de hand.

Het hierboven genoemde grote verlies aan schepen en manschappen bij de geallieerden, bij de gevechten van 27 februari tot 1 maart in de Javazee, werd bij latere zeegevechten in de Pacific, zoals de zeeslagen om Guadalcanal (13-15 november 1942) of de enorme slag in de Golf van Leyte (23-26 november 1944) aan geallieerde kant niet meer overtroffen.
Bron: Historiek.net

5000 Kamptekeningen uit Nederlands-Indië

In "Het Geheugen Van Nederland" van het Nationaal Archief bevinden zich bijna 5000 tekeningen, gemaakt door gevangenen in de Japanse concentratiekampen in voormalig Nederlands-Indië. De tekeningen staan op 247 pagina's en bevatten 20 afbeeldingen per pagina. Hieronder vindt u de LINK naar deze kamptekeningen op de website van Het Nationaal Archief (*Ctrl+click*).
http://www.geheugenvannederland.nl/?/nl/zoekresultaten/pagina/1/Kamptekeningen%20Nederlands%20Indi%C3%AB/%28cql.serverChoice%20all%20Kamptekeningen%20%20AND%20Nederlands%20%20AND%20Indi%C3%AB%29/&colcount=0&wst=Kamptekeningen%20Nederlands%20Indië

De elf actiefste vulkanen in Indonesië

Het Indonesische woord voor 'vulkaan' is 'gunung berapi', oftewel 'brandende berg'. Een groot deel van Indonesië is deel van de 'Ring van Vuur' rondom de Grote Oceaan. De Ring van Vuur loopt door Sumatra, Java en de Kleine Soenda-eilanden. Daarnaast is er nog een vulkanisch gebied in Noord-Sulawesi en op de Molukken. Op Kalimantan en op Papoea is er nauwelijks vulkanische activiteit. Elf van de actiefste vulkanen van het land worden hier op een rijtje gezet.

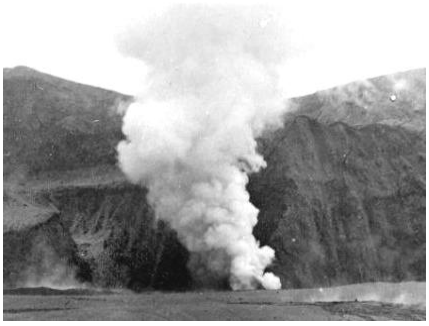
1. Merapi (Centraal-Java/ Jogjakarta)

Reddingswerkers zoeken naar overlevenden na de uitbarsting van de Merapi in 2010. Ondertussen spuwt de vulkaan nog grote aswolken uit.

De Merapi is de actiefste vulkaan van Indonesië. Volgens de Internationale Vereniging voor Vulkanologie is het een van de zestien gevaarlijkste vulkanen in de wereld, ook omdat de Merapi zo dicht bij bewoond gebied ligt. De krater ligt op maar 28 kilometer afstand van Jogjakarta, en ook dichterbij liggen nog veel stadjes en dorpen. Sinds de 16e eeuw vindt er geregeld een uitbarsting plaats, en gemiddeld meer dan 300 dagen per jaar komt er rook uit de krater. De laatste grote uitbarsting was in 2010, toen er meer dan 350.000 mensen geëvacueerd moesten worden en er 353 mensen om het leven kwamen. Over de hele stad Jogjakarta lag toen een dikke laag vulkanische as.

2. Kelud (Oost-Java)

Een foto van de uitbarsting van de Kelud in 1919, foto uit het archief van het Tropenmuseum

De Kelud (in de Nederlandse tijd *Kloet* genoemd) is meer dan dertig keer uitgebarsten in de laatste duizend jaar. De zwaarste uitbarsting vond plaats in het jaar 1586, toen naar schatting meer dan 10.000 mensen om het leven kwamen. In 1919 zorgde een vulkanische modderstroom voor meer dan 5000 slachtoffers. Naar aanleiding van deze gebeurtenis werd de Vulkaan Bewakingsdienst van Nederlands-Indië opgericht, die nog altijd bestaat als onderdeel van het Indonesische ministerie voor energie en delfstoffen. Recentelijk is de Kelud nog uitgebarsten in 1990 en 2007.

3. Tambora (Soembawa, West-Nusa Tenggara)

De Tambora is een actieve vulkaan op het eiland Soembawa. Een enorme uitbarsting vond plaats in het jaar 1815. Deze uitbarsting was een van de

De grote krater van de Tambora, ontstaan door de uitbarsting van 1815, ligt er nu rustig bij

zwaarste in de moderne geschiedenis; door de enorme explosie brokkelde de top van de berg af. Voor de uitbarsting was de Tambora zo'n 4200 meter hoog, nu is daar nog maar 2850 meter van over. Het geluid van de uitbarsting kon tot op Sumatra (meer dan 2500 kilometer verderop) gehoord worden, en tot in Batavia (Jakarta) vielen er brokstukjes. Meer dan 10.000 mensen kwamen om het leven door de uitbarsting, en naar schatting nog eens 60.000 doordat alle landbouwgronden tot in de wijde omtrek verwoest waren en er hongersnoden ontstonden. Het volgende jaar, 1816, staat op het noordelijk halfrond bekend als het 'jaar zonder zomer'. De aswolken verstoorden wereldwijd de temperatuur, en door de misoogsten kwamen naar schatting alleen al in Europa 200.000 mensen om het leven. Sinds 1815 hebben alleen nog enkele kleine uitbarstingen plaatsgevonden.

4. Krakatau (Straat van Soenda)

Een schilderij van de uitbarsting van de Krakatau in 1883 en een foto van de Anak Krakatau in 2009

De Krakatau is waarschijnlijk de beroemdste actieve vulkaan van Indonesië. In 1883 knalde het hele eiland, met daarop een 820 meter hoge berg, uit elkaar. De knal was zo luid dat het tot in Mauritius (op bijna 5000 kilometer afstand) gehoord werd. Een enorme tsunami ontstond, die de westkust van Java bereikte met een hoogte van tenminste 41 meter! Na de uitbarsting was het eiland Krakatau verdwenen, terwijl er drie kleinere eilandjes overbleven. In 1927 werd weer vulkanische activiteit waargenomen tussen de drie eilandjes in: het water begon te borrelen. Een paar jaren later kwam langzaam een vulkaan weer boven water. Sinds 1950 groeit de kleine vulkaan, genaamd *Anak Krakatau* ('het kind van de Krakatau'), met zo'n 7 meter per jaar. Nu is de nieuwe vulkaan al zo'n 325 meter hoog, en de afgelopen jaren hebben weer verschillende kleine uitbarstingen plaatsgevonden.

5. Merapi (West-Sumatra)

Een lichte uitbarsting van de Marapi in 2010.

De Marapi wordt ook wel Merapi genoemd en daarom wel eens verward met de gelijknamige vulkaan op Java. De Marapi is de actiefste vulkaan van Sumatra, het westelijke gedeelte van de Indonesische Ring van Vuur. Sinds 1800 is de Marapi tientallen keren uitgebarsten. Door uitbarstingen en lavastromen in 1975, 1979 en 1992 kwamen meer dan tachtig mensen om het leven. Ook in 2011 en 2012 hebben nog verschillende kleine uitbarstingen plaatsgevonden bij de 2.900 meter hoge Marapivulkaan. Er wordt gevreesd voor grotere uitbarstingen, zeker omdat de stad Bukittinggi – met 100.000 inwoners – op maar 10 kilometer afstand van de krater ligt.

6. Agung (Bali)

De Agung op Bali, die onlangs nog tot uitbarsting is gekomen, waardoor alle vliegverkeer werd stilgelegd

De Agung is de hoogste berg van het eiland Bali, en een heilige berg voor de Balinese hindoes. De vulkaan is continu actief en soms komt er wat rook en as uit de krater. De laatste grote uitbarsting vond plaats in het jaar 1963. Ongeveer 1900 mensen kwamen om het leven door de uitbarsting en de daarop volgende modderstromen, en 86.000 mensen raakten dakloos. De belangrijkste hindoetempel van Bali, de *Pura Besakih*, staat op de helling van de Agung. Dat de tempel door de lavastromen op een haar na gemist wordt zien de Balinezen als een gunst van de goden.

7. Galunggung (West-Java)

De uitbarsting van de Galunggung in 1982, die bijna leidde tot een grote vliegramp

De Galunggung ligt in de buurt van de stad Tasikmalaya in West-Java. Een grote uitbarsting vond plaats in 1822, waardoor 114 dorpen verwoest werden en ruim 4000 mensen om het leven kwamen. Recenter was er een uitbarsting in 1982, en deze haalde wereldwijd het nieuws. Behalve dat er 72 mensen om het leven kwamen, werd ook een vliegtuig getroffen door de uitbarsting. Een Boeing 747 van British Airways vloog door de aswolk van de Galunggung, waardoor alle vier de motoren uitvielen. Na hachelijke momenten kon het vliegtuig een noodlanding maken in Jakarta. Meer informatie over deze gebeurtenis is te vinden op *Wikipedia: "British Airways-vlucht 9".*

8. Lokon (Noord-Sulawesi)

Uitbarsting uit de Tompaluan-krater van de Lokon in maart 2013

Noord-Sulawesi is geen onderdeel van de Ring van Vuur, maar een kleiner vulkanisch gebied. De Lokon vormt een tweelingvulkaan samen met de Empung, op maar vijf kilometer afstand van de stad Tomohon met 100.000 inwoners. Vroeger zijn beide vulkanen vaak uitgebarsten, maar de afgelopen twee eeuwen zijn uitbarstingen gewoonlijk vanuit de Tompaluan, een krater met een doorsnede van 250 meter tussen de twee vulkanen in. Sinds 2011 zijn er regelmatig uitbarstingen; alleen in de afgelopen twee jaar moesten al vijf keer alle omwonenden geëvacueerd worden.

9. Kerinci (Jambi)

De Kerinci torent ver boven de omgeving uit.

De Kerinci is met 3.805 meter de hoogste vulkaan van Indonesië, en de hoogste berg van het land buiten Papoea. De afgelopen twee eeuwen is de Kerinci tenminste dertig keer uitgebarsten. De uitbarstingen zijn over het algemeen licht, en de gevolgen blijven beperkt tot kleinschalige evacuaties en een dunne aslaag over de omgeving. Doordat er een kratermeertje op de top van de vulkaan ligt komen er vaak zogenaamde freatische erupties voor. Als het magma het water raakt leidt dat tot een ontploffing met veel stoom.

10. Sinabung (Noord-Sumatra)

Een dubbele rookwolk komt uit de Sinabung tijdens de onverwachte uitbarsting in 2010.

De Sinabung was voor het laatst uitgebarsten in 1600, en was daarna een slapende vulkaan die alleen af en toe wat kleine stoomwolkjes uitblies. In augustus en september 2010 barstte de vulkaan echter ineens weer enkele keren uit. De hevigste uitbarsting zorgde voor een vijf kilometer hoge rookwolk. Bijna 20.000 mensen moesten geëvacueerd worden. Het nationaal agentschap voor rampenbestrijding BNPB zei dat de activiteit van de vulkaan zeer onvoorspelbaar was. Doordat de Sinabung meer dan 400 jaar had geslapen is er weinig onderzoek verricht en zijn er dan ook nooit voorzorgsmaatregelen getroffen voor uitbarstingen.

11. Semeru (Oost-Java)

De Semeru is de hoogste berg van Java. Sinds 1967 is de vulkaan in een staat van bijna constante uitbarsting. Het is niet ongebruikelijk dat er elke twintig minuten een kleine ontploffing plaatsvindt. In de loop der tijd zijn er verschillende mensen omgekomen door giftige gassen.

Zowel de Semeru (achter) als de Bromo (linksvoor) spuwen rook uit tijdens de zonsopkomst.

Naast de Semeru ligt de veel lagere, maar bekendere, vulkaan Bromo. Het nationaal park waar de Semeru en Bromo in liggen zijn een populaire bestemming voor toeristen om te genieten van de zonsopkomst.

Verspreiding over Indonesië

Van de elf bovengenoemde vulkanen zijn er tien onderdeel van de Ring van Vuur. Deze liggen op een rijtje langs de zogenaamde Soendaboog, strekkend van Sumatra via Java naar de Kleine Soenda-eilanden. De Lokon (nr. 8) ligt duidelijk nogal afgelegen, in een kleiner vulkanisch gebied in Noord-Sulawesi. Vergelijkbare vulkanische regio's bevinden zich in de Molukken. *(kaart op pag. 14)*

BORCADEN
BORCA ONLINE
Weimarstraat 39
2562GP Den Haag
0703642806

Kaart met de positionering van de elf actiefste vulkanen in Indonesië

Koloniaal erfgoed in Indonesië verwoest door grote brand

Bij een grote brand in het noorden van de Indonesische hoofdstad Jakarta is vandaag Nederlands koloniaal erfgoed uit de 17de eeuw verloren gegaan. Een deel van het Maritiem Museum van Indonesië (Bahari museum) en zijn historische collectie gingen in vlammen op.

Een enorme verwoesting

Het museum is gevestigd in de voormalige pakhuizen van de VOC (Vereenigde Oostindische Compagnie). De witte gebouwen met rode pannendaken stammen uit de 17de eeuw en behoren daarmee tot de oudste in de stad. In de gebouwen wordt de maritieme geschiedenis van Indonesië tentoongesteld.
Op televisiebeelden was eerder vandaag te zien hoe de vlammen uit de ramen van de gebouwen slaan. ,,De meeste gebouwen staan in brand", meldde de brandweer op zijn website. Ook de Nederlandse ambassadeur in Indonesië, Rob Swartbol, deelde beelden van de brand op Twitter. 'Een vernietigend vuur vanochtend in Bahari... Zo zonde'.

Gebouw verwoest

De gebouwen werden voorheen door de VOC gebruikt om kruiden, thee en koffie in op te slaan. In 1976, 31 jaar nadat Indonesië zichzelf onafhankelijk had verklaard, werden de gebouwen omgeturnd tot maritiem museum. Ze werden vorig jaar nog gerenoveerd. De lokale brandweer had zo'n vier uur nodig om de branden te blussen. Een van de

drie historische gebouwen is volledig verwoest, aldus museum-directeur Husnizon Nizar. Dat geldt ook voor modellen van VOC-schepen, traditionele Indonesische bootjes en een grote maquette. We hebben veel van onze historische collectie verloren door het vuur", zei hij.

Groot verlies

Isla Winarto, voorzitter van de organisatie die over het Indo-nesische erfgoed gaat, spreekt" van een zeer 'groot verlies'. "Niet alleen vanwege zaken die in het museum werden tentoongesteld en verloren zijn gegaan, maar ook om het verlies van de gebouwen en een deel van de oude stad", zei hij. "We hopen dat het museum in de nabije toekomst in zijn oude eer kan worden hersteld".

Niemand raakte gewond door de brand, omdat medewerkers en bezoekers tijdig konden worden geëvacueerd. De autoriteiten onderzoeken de oorzaak van de brand. *(tekst en foto's: ANP)*

---

zoekt donateurs

Het Indisch Platform behartigt de belangen van de Indische gemeenschap bij de Nederlandse regering

Stichting Het Indisch Platform - Postbus 85564 - 2508 CG Den Haag

Bankrek. nr. NL84 INGB 0088 3644 67 t.n.v. Indisch Platform

Sophiahof

Van Indië tot nu

Onder deze titel zal de redactie van NICC Magazine u maandelijks op de hoogte houden van nieuws, actualiteiten en het programma van de nieuwe Indische Ontmoetingsplek Sophiahof

Centrale Ontmoetings- en Herinneringsplek Sophiahof

Het nieuwe jaar is weer in volle gang. Zeker nu wij als Indisch Herinneringscentrum in Den Haag gevestigd zijn. Het Herinnerings-centrum wordt hierdoor een belangrijke pijler van Sophiahof, de nieuw te vormen centrale Ontmoetings- en Herinneringsplek waar de Nederlands-Indische geschiedenis - van toen naar nu - centraal staat. Wij voelen ons als IHC hier al helemaal thuis en zijn in Den Haag warm ontvangen. Dank ook voor de vele positieve reacties van velen van u.

In Den Haag kan het IHC invulling geven aan de gewenste groei en ontwikkeling tot een volwaardig Herinneringscentrum, waar de herinnering aan de Tweede Wereldoorlog en de nasleep daar-van (de Bersiap-periode, de de-kolonisatie-oorlog en repatriëring) levend wordt gehouden. Tegelijk wordt het een Indisch Centrum waar de betekenis daarvan voor generaties van nu én de toekomst een prominente plek zal krijgen.

Deze nieuwe situatie biedt veel kansen: nieuwe energie en nieuwe activiteiten in Indisch Centrum Sophiahof én door het land. Het is onze ambitie om vanuit een sterke positie onze zichtbaarheid in het land te vergroten en de Indische geschiedenis levend te houden.

Het IHC heeft een sterk betrokken achterban en een breed netwerk opgebouwd om samen met u en met partners vanuit Den Haag verder te bouwen.

Momenteel zijn wij samen met de partners van de Collectieve Erkenning druk bezig om de Sophiahof in te richten voor zijn nieuwe functie. Zo werken we samen met het Moluks Historisch Museum aan de totstandkoming van een tentoonstelling over het verzet in Indië. En hebben we voor de komende jaren een meerjaren programmalijn opgezet, onder de titel: *"350.000 mensen kwamen van overzee",* dat weer goed aansluit op de ontwikkeling van ons toekomstige *Kennis-centrum Repatriëring.*

Over al onze activiteiten blijven wij u informeren, ook middels deze eigen rubriek in NICC Magazine. Volg dus ons nieuws en bezoekt onze activiteiten. Zondag 4 februari zoemden we in op ons "Gepeperd Verleden" in een uitverkochte zaal. Die grote belangstelling stemt ons zeer positief.
Yvonne van Genugten, Directeur Indisch Herinneringscentrum.

Terugblik Kick-off Gepeperd Verleden

Zondag 4 februari vond in de Sophiahof in Den Haag de Kick-off van Gepeperd Verleden plaats, de nieuwe programmareeks van het Indisch Herinneringscentrum, waarbij thema's zoals dekolonisatie, verzet, migratie, racisme en slavernij vanuit verschillende hoeken onderzocht worden. Deze Kick-off vormde een voorproefje op thema's die in de programmering afzonderlijk aan bod komen

Panelleden *Marjolein van Asdonck, Ricci Scheldwacht, Reggie Baay, Stephanie Welvaart, Armando Ello, Lara Nuberg, Bo Tarenskeen en Yomi Hitijahubessy,* stipten onder leiding van moderator *Wim Manuhutu* alvast de onderwerpen aan, waarin het IHC in het vervolg van de reeks "Gepeperd Verleden" samen met het publiek diepoer inhoudelijk wil ingaan.

Via een online poll met de smartphone en via speciale *Gepeperde Kaarten* om op te schrijven, kon het publiek alvast inhoudelijke input geven als voer voor de volgende sessies. De middag werd mooi omlijst met muziek van *Esther Nijhove* en *Marcel Atapary* en dans van *Nita Liem* en *Rajiv Bhagwanbali* uit de theatervoorstelling *Asian Persuasion* van "Don't Hit Mama".

SAVE THE DATE

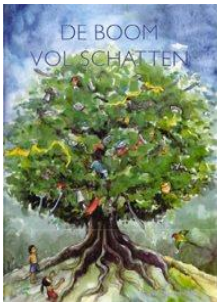
De eerstvolgende bijeenkomst van Gepeperd Verleden, waarbij het thema racisme centraal zal staan, staat gepland voor 31 maart 2018. U bent zeer welkom. Gepeperd Verleden is ontwikkeld door het Indisch Herinneringscentrum en mede mogelijk gemaakt dankzij steun van Vfonds.

MHM presenteert: Katong Batja... Live

Katong Batja, de boekenrubriek uit de Nieuwsbrief van het Moluks Historisch Museum (MHM) gaat 'live'. Met een talkshow waarin *Rocky Tuhuteru* in gesprek gaat met Molukse auteurs als *Abe Sahetapy Maurice Seleky,* en de debuterende *Coby Nuruwé.* Gedurende de middag zullen de auteurs hun boeken signe-ren op de Boekenmarkt.

Verder pook speciale aandacht voor het inmiddels klassieke kinderboek *Ena en de Vissen,* waarvan nu een modernere versie in de maak is. *Nanneke Wigard* vertelt over de bibliotheek collectie van MHM en de nieuw op te zetten bibliotheek in de Sophiahof.

Komt u ook naar Katong Batja Live? U bent van harte welkom **zaterdag 24 februari 2018,** inloop vanaf 12.00 uur. Het programma is van 12.00-17.00 uur. De toegang is € 7,50, incl. koffie of thee bij ontvangst, te

voldoen bij binnenkomst. De boeken kunnen ook per PIN betaald worden. In verband met de zaalcapaciteit en de catering dringend verzocht om u vooraf aan te melden via: nwigard@museum-maluku.nl, of Tel: 030-2367116.

IHC en MHM 2018: Jaar van het Verzet

Het Platform WO2 heeft 2018 uitgeroepen tot themajaar *Jaar van het Verzet.* Gedurende dit jaar wordt in het hele land extra aandacht besteed aan de rol van het verzet tijdens de Tweede Wereldoorlog als historisch verschijnsel en als bron van inspiratie. Het IHC en MHM werken momenteel samen aan een tentoonstelling over het verzet, die in de Sophiahof in Den Haag geopend zal worden.
Ter voorbereiding van deze tentoonstelling is het MHM al volop in de archieven gedoken. Zo stuitte

men op het verhaal van P.J. Tanasale (zie foto), een Molukse schrijver en radiotelegrafist en beheerder van het Hulppostkantoor te Tepa (Babar), die in de periode 1940-1945 optrad als pro-Nederlandse spion.
Meer over Het "Jaar van Verzet" zie artikel op pagina 25.

Vrienden Indisch Herinnerings-centrum

Het Indisch Herinneringscentrum zet zich in om de geschiedenis van de Tweede Wereldoorlog in Nederlands-Indië en gevolgen daarvan door te geven, levend te houden en te onderzoeken wat dit voor de huidige gene-raties betekent. Dit doen wij vóór u, maar ook heel graag sámen met u. Wordt daarom VRIEND en ontvang het foto-boek "Dochter van een Kamp-kind" van Jet Bussemaker als welkomstgeschenk. Ga naar de website voor meer informatie:

http://www.indischherinneringscentrum.nl/vrienden/word-vriend.

Sophiahof – Sophialaan 10 – 2514 JR Den Haag – Tel: 070-2002500

Het verhaal van een Sinyo (5)

Door: Fried Muller

Zij wisselde ook regelmatig van geloof. Eerst was ze protestant, dan gereformeerd en als laatste was ze lid van de Pinksterbeweging en daar voelde zij zich thuis. Wij zaten dus met ons tienen op zestien vierkante meters. Gezien de kinderen van mijn tante nog hele kleine kinderen waren gaf dat natuurlijk al meteen problemen vanwege het gehuil van de babies die om een of andere reden te weinig voeding kregen of vervuild waren.
Gelukkig kregen mijn broer en ik na een maand zo krampachtig samengewoond te hebben een gewezen toilet tot onze beschikking van drie bij twee meter, waarvan het afvoergat gelukkig dichtgemetseld was.
Niemand wou in een toilet van een melaatsenhospitaal wonen. Wij waren de enigen in het kamp die zo'n privacy hadden. Daar waren wij geheel bevrijd van dat gedrein van de kinderen, maar het ledigen van de emmers met urine en uitwerpselen van de kleintjes mochten wij iedere ochtend aan de andere kant van het kamp doen. Ik liep meestal kokhalzend tot aan de open toiletten om de emmers leeg te gooien en te spoelen. Het vergde veel energie van me, mede omdat ik natuurlijk gestressed met die vuile emmers over het kampterrein moest lopen.

Er waren twee openluchttoiletten gebouwd boven en snellopende beek (selokan) één voor de mannen en één voor de vrouwen in het kamp met 350 personen. Deze toiletten bevonden zich aan de andere kant van het kamp als waar onze barrak zich bevond. Dus in noodgevallen was het altijd prijs. Als ik over toiletten spreek zijn dit lange bamboevlonders waarin enkele gaten zijn gemaakt en waar je afgeschermd je behoefte kon doen. Met een groot blik aan een touw kon je in de beek water opscheppen om je billen af te wassen. De beek had schoon snellopend water dat uit de bergen kwam. Het probleem was dat het water eerst onder het vrouwentoilet ging en daarna onder het mannentoilet. Schoon water om je af te wassen kreeg je dus nooit, maar je went je er wel aan. Er waren twee waterputten die voldoende drinkwater en badwater leverden. Er was een gaarkeuken die met hout werd gestookt en iedereen kreeg daar wat eten toebedeeld.

Men kon op privébasis produkten kopen door kleding over het hek

tegen levensmiddelen te ruilen of aan de lokale bevolking te verkopen. Men kon ook gouden en zilveren ringen verkopen, maar veel kreeg je er niet voor omdat de boeren zelf behoeftig waren in die periode. Ik had mij direkt aangeboden om allerlei karweitjes op te knappen, maar dat viel niet in goede aarde, het enige wat ik mocht doen is stookhout in bundels van de hoofdpoort naar de gaarkeuken transporteren. Dat was iedere dag vijftien keer zo'n zestig meter heen en terug lopen. Dat waren zo'n vijftien bundels die getransporteerd moesten worden. Ik deed dit tot ik op een dag met een bundel op mijn schouder naar de gaarkeuken liep en toen een verschrikkelijke brandende pijn in mijn nek kreeg en met bundel en al op de grond viel. Het moet een schorpioenensteek geweest zijn. Na die tijd wilde ik enkel een samengebonden bundel hout met z'n tweëen verplaatsen.

Ik kreeg in het kamp helemaal geen kontakt meer met mijn leeftijdgenoten, niet alleen met mijn leeftijdgenoten eigenlijk met niemand. Of dat met mijn leeftijd te maken had weet ik niet. De enige familie die mij uitnodigde was de familie Vermaes om 's avonds bij hen een rozenkrans te komen bidden. Dat heb ik eenmaal gedaan. De reikwijdte van dat gebed kon ik niet zien en ik ben er ook resoluut mee gestopt. De moeders hielden hun dochters binnen vanwege al die gevaarlijke klanten zoals ik en de jongens waren nergens te bekennen. Bang om naar het mannenkamp gestuurd te worden denk ik.

Er was maar één knaap met wie ik regelmatig in aanraking kwam en dat was Benno Mensink. Een pure Totok, Hollandse, jongen die er alleen met zijn grootmoeder zat. Benno werd later zeekapitein bij de Koninklijke Marine zoals zijn vader die ook bij de marine zat. Ik ging in ons blok alle lokalen langs om te vragen of ik wat voor ze kon doen. Het antwoord was meestal negatief, dus ik had niks te doen.

Het enigste wat ik 's morgens deed was de toiletemmer, die in de kamer waar mijn moeder en tante met de kleine kinderen woonden, naar het open toilet te brengen; de emmer uitgieten en omspoelen. Ik kan er nu nog van over mijn nek gaan als ik er sterk aan denk. Met de emmer moest je wel naar de andere kant van het kamp lopen, wat niet altijd een pretje was want de emmer was meestal meer dan vol. Wij hadden geen boeken om te studeren of gewoon om te lezen. Inmiddels had ik al vier jaar geen school meer gevolgd en dat werd natuurlijk nog meer. Ik maakte mij echt zorgen, dat ik veel te veel achterop zou raken, maar geen een van de leraressen in het kamp

wilde les geven. Alleen aan hun eigen kinderen wilden ze les geven. Ik dacht er elke keer aan wanneer deze ellende op zou houden en wanneer ik weer in een normaal gezin kon leven en mijn ouders terug zou zien, dat was in die tijd altijd mijn grootste angst geweest dat ik geen scholing zou krijgen en met weinig lees- en schrijfervaring door het leven zou moeten. Daar zijn zeëen van tranen over geplengd. Ik wou niet als een analphabeet door het leven gaan.

Halfweg mijn verblijf kreeg ik wegens gebrek aan vitaminen last van tropenzweren, die niet behandeld konden worden. De plaatselijke verpleegster Detie van Zeventer behandelde mijn wonden met allerlei zalfjes, maar geen reactie om de wonden dicht te krijgen. Mijn voeten en mijn knieën zaten in de zwachtels. Ik stonk van de etter dat aan alle kanten door het verband kwam. Ik kreeg er een komplex van (en ik had er al zoveel), zeker nu andere mensen mij ook konden ruiken. Ik kon met geen sport meedoen. Voetballen was uit den boze want die delen waarmee geschopt moest worden zaten onder de tropenzweren. Niemand vroeg mij of ik wat wou eten om aan te sterken, want zij hadden zelf niets in voorraad. De vrouwen kookten meestal voor zichzelf om hun kinderen toch meer vitamientjes te geven.

Ik zag dat ze dat vaak heel gebrekkig deden omdat ze geen braadlepels hadden. Ik ben toen begonnen om de harde schaal van de cocosnoot in de vorm van grote baklepels te slijpen. Aan de bovenkant boorde ik een vierkant gat en van bamboe maakte ik een lange steel die ik met een bamboevezel vasttrok. Voor mij was de eerste lepel wonderbaarlijk goed gelukt. Ik heb me eerst een zestal gemaakt en ben toen langs alle blokken gaan leuren en was ze zo kwijt. Iedereen wou zo'n lepel hebben, dus heb ik me een groot deel van mijn verblijf daarmee nuttig gemaakt. Ik heb later ook kleinere lepels gemaakt. De kleinere gaf ik meestal weg aan vrouwen die ik graag mocht en die ook normaal tegen mij deden en mij normaal groetten als ik passeerde. Eerlijk gezegd ik dacht er wel aan om een vriendinnetje te hebben, maar geen kans om ze te spreken, die werden ver bij mij weggehouden.

Maar er liepen veel jonge vrouwen smachtend rond en er waren een paar pracht exemplaren bij en ik denk dat ze mijn blik toen al opmerkten en een barrière opwierpen tegen mijn psychische gesteldheid. Ik was dertien jaar na één september en het begon toen al echt te kriebelen.

Het kwam wel eens voor dat er mannen 's avonds in het kamp rondliepen en de mensen van op afstand begluurden. Of dat wachters waren of andere mensen zijn wij nooit achter gekomen. Het kamphoofd Mevrouw Bos heeft toen besloten een Ronda in te stellen. Die bestond uit alle jongens ouder dan twaalf jaar. Zij moesten wacht lopen in het hele kamp van 19.00 uur tot 22.00 uur. De groep werd overdag ingedeeld wie waar gaat post-vatten. Wij liepen met bamboe-speren om ons te kunnen verdedigen. Achteraf was dit heel gevaarlijk want het was er soms zo donker dat je makkelijk tegen een medebewaker zou kunnen lopen en deze goed zou kunnen verwonden. Onze grootste schrik waren de waslijnen. Menig rondaloper had zijn keel pijnlijk aan deze lijnen bezeerd.

Er is in die maanden dat wij wacht liepen nog nooit iemand waar-genomen. Mijn konklusie dat die vrouwen die die mannen gezien hebben zich zo hebben zitten opwinden dat er allerlei mannen-gedaantes tevoorschijn kwamen alleen in hun fantasie. Vele vrouwen die de kinderen en volwassenen met allerlei toneel- en zangavonden bezig hielden en uit hun apathie probeerden te houden en daar zeer goed in zijn geslaagd moeten voor mij geridderd worden.

December 1945 gingen wij het kamp in en mei 1946 werden de eerste kampbewoners geëvacueerd naar Batavia.
Meestal mensen die voorheen in het Jappenkamp hadden gezeten kregen voorrang. Wij mijn moeder en haar vier kinderen werden in november 1946 geëvacueerd. Eerst per vrachtwagen naar het station Toegoe in Yogya en 's avonds vertrokken wij uit Yogya per trein richting Batavia. Volgende morgen vroeg, voordat wij de demarkatielijn bij Bekasi overstaken zagen wij overal Gurkha-soldaten. Allemaal hadden ze een zwarte baret op en behalve een korte karabijn een enorme kukrismes op hun rug. Dit waren de Britse stoottroepen de crème de la crème van het Britse leger.

Voor het eerst na zoveel jaren voelden wij ons bevrijd en veilig. Toen de trein de rivier overgereden was stonden ver-schillende jeeps met Britse officieren aan de andere kant van de brug, die de operatie aan het regelen waren. Dat gebied tot aan Batavia was vrij gebied waar de Indonesische vrijheidsstrijders geen zeggenschap meer over hadden. Het gevoel dat je vrij was en geen angst meer had of hoefde te hebben is een onbeschrijfelijk bevrijdend gevoel, dat ik mijn hele leven zal blijven meedragen en koesteren. De Indonesische begeleiders gingen van de trein af en de Ghurka's namen hun plaats op de trein in. Wij reden door tot aan station Mangarai in Batavia, waar het rode kruis ons eerst met DDT besproeide en ons nieuwe kleren gaf. Je mocht kiezen of twee korte broeken en een hemd met korte mouwen of één broek met twee hemden.

Later hoorden wij dat het een verordening van het Rode Kruis was en dat de directeur die ene broek of hemd op de zwarte markt liet verkopen voor eigen gewin, en die verordening zelf had laten uitvoeren. Hij is hier nooit voor aangeklaagd.
Nederlandse koloniale politiek op z'n best. Mijn vader die al eerder geëvacueerd was wachtte ons op en reed ons naar één van zijn zusters die een groot huis met bijgebouwen bezat. Daar mochten we een paar kamers van gebruiken totdat wij een eigen huis konden huren. Ik was nog geen week in Batavia of ik kreeg een malaria-aanval. Het bleek malaria tropicana te zijn. Heel ernstig was de aanval. Mijn tropenzweren verdwenen, doordat ik veel vitaminepillen te slikken kreeg. Daarna kreeg ik geelzucht. Ik ging na een paar weken op bed te hebben gelegen weer naar school. Herstelscholen waren zo ingericht, dat alle kinderen hun verloren oorlogsjaren weer konden inhalen. Elke klas is in zes maanden door te worstelen.

Wij hadden veel familie van mijn vader in Batavia wonen. Die zagen wij meestal in de weekends en altijd met Oud en Nieuw. Mijn grootmoeder van vaderskant bezocht ik elke zaterdag. Dat was mijn Oma Dik die helemaal niet dik was tenminste in die tijd dat ik daar kwam. Ik ging altijd vrij vroeg naar haar toe om dan nog wat te snoepen en zij bakte mij altijd iets speciaals. Als ik weg ging kreeg ik altijd fl. 1,50 om naar de film te gaan of snoep te kopen. Met de andere familieleden had ik weinig kontakt, behalve met mijn neven, de zonen van mijn vaders oudste broer, oom Vent. Die namen ons vaak mee op jacht. Om houtduiven te schieten. Het was in de tijd dat de Indonesiërs met hun vrijheids-oorlog bezig waren en overal terroristische aktiviteiten ontplooi-den.

Op een dag waren wij op een rubberplantage aan het jagen toen

plotseling niet ver van ons een zware mitrailleur over ging. De kogels zoefden boven ons in de rubberbomen. Takjes en blaadjes vielen omlaag en ook rubbersap. Wij wisten niet wie er geschoten had. Waren het onze eigen militairen of waren het de Indonesische vrijheidstrijders? Ik denk, dat het onze militairen zijn geweest. Op aanwijzing van een of andere militaire verkenner die ons van ver gezien heeft en ons heeft horen schieten, niet wetend dat wij aan het jagen waren. De verkenner heeft doorgemeld aan de thuisbasis met een salvo uit een zware mitrailleur als resultaat. Dit was ons enige incident dat wij tijdens het jagen in die Bersiap-periode hebben meegemaakt.

Als wij dan van zo'n jachtpartij terug kwamen hadden wij wel zo'n honderd houtduiven van verschillende grootte afgeschoten. De keukenmeid van mijn tante, met hulp van andere bedienden, begonnen meteen de vogels te plukken en te braden en te koken. Zwartzuur was er altijd bij. Na het jagen kwam altijd de schrans-partij. Ik kon er echt van genieten.

Naar Nederland

Herfst 1947 gingen wij richting Nederland. Wij scheepten ons in (Tandjoeng Priok, 24-09-'47) op het het MS Sibajak, een Nederlands troepentransportschip met een normale Hollandse bemanning. Het eten aan boord was voor zo'n troepentransport-schip vrij goed. De broodbolletjes voor het ontbijt waren zalig, maar liet je ze een dag liggen dan waren ze steenhard. De reis via het Suezkanaal duurde één maand en het enige opzienbarende gebeuren was een enorme storm in de golf van Aden met huizenhoge golven en tientallen vliegende vissen op ons dek. Wij konden ze helaas niet roosteren. Behalve zeezieke en kotsende mensen waren er geen andere ziektes aan boord.

In Suez werd gebunkerd en kregen wij winterkleding van de UNWRA. Wij liepen op een zonnige herfstdag Rotterdam binnen (22-10-'47) en werden door een speciale dienst van sociale zaken ingedeeld in een hotel gelegen bij de Vinkeveense plassen. We werden er met bussen naar toe gebracht. Wij kregen extra bonnen om boter en suiker te mogen kopen. Ik had nog steeds geelzucht. Een medische controle en hulp was er niet. De aankomst was heel erg kil. Wij dachten dat de Nederlanders ons hartelijk zouden verwelkomen, maar het tegendeel viel ons te beurt. Mede doordat een socialistische regering in de naoorlogse jaren aan het bewind was.

Deze regering wilde de Indische Nederlanders uit de koloniën niet naar Nederland halen. Want dan zouden ze deelgenoot worden van het sociale systeem dat volgens de socialisten aan hun strijd tegen het kapitalisme te danken was. Aan die strijd hadden die Indonesische Nederlanders nooit deelgenomen en die hadden het recht niet daar de vruchten van te plukken. Zo werd het van hogerhand aan de lagere echelons doorgegeven. Zelf wisten de lagere echelons socialisten niet dat het sociale systeem in Nederland door de Duitse bezetter was ingevoerd, dat werd officiëel altijd verzwegen. In Nederland wisten ze helemaal niet hoe het toen in de koloniën eraan toeging. Het interesseerde ook niemand wat die mensen in de koloniën meegemaakt hadden.

Je vind in de geschiedenisboekjes toch niets over 300 jaar kolonisatie. Je leest ook niet hoe het Nederlandse bewind op de Molukken en in Aceh en op andere plaatsen tekeer was gegaan. Met duizenden doden op haar conto. Nooit door de Verenigde Naties of ander internationale groep veroordeeld. Die andere Europese landen hadden zelf hun handen vol mee met hun eigen koloniën. Niemand die ons verwelkomde, in tegendeel, iedereen was heel erg stug en in het hotel was er een eetzaal bestaande uit houten tafels en houten stoelen en banken voor de gerepatriëerden en in een andere zaal voor de klanten mooi gedekte tafels met glaswerk en het leek wel zilveren eetgerei. Het eten voor de gere-patriëerden was niet om door je strot te krijgen. Ik denk dat ze in de oorlog beter eten op tafel hebben gehad dan nu voor die bruine immigranten. Mijn vader was in Amsterdam direkt op zoek gegaan naar een woning en vond er geen, maar wij moesten dit pension verlaten naar een pension in Bussum in het Spieghelkwartier. Dat was een groot herenhuis waar vier gerepatriëerde families in woonden.

In Bussum ging ik voor het eerst naar de middelbare school. In Bussum lag de chocolade fabriek Bensdorp. Die rook je op kilometers als de wind uit de juiste richting kwam. Het herenhuis lag in het Spieghelkwartier, waar vroeger alleen miljonairs woonden en waar vele Joden gewoond hadden, die na de oorlog niet teruggekomen waren. Ons huis is door de gemeente ter beschikking gesteld om als pension te gebruiken voor repatrianten uit Indonesië. Wij kregen een ruime zit/eetkamer met kolenkachel en twee slaapkamers tot onze beschikking. Er was maar één badkamer.

Het was een weduwe en haar zoon die dit pension beheerden. Dit

herenhuis had ook een grote tuin rondom met een voor- en achteringang. Tot onze grote vreugde woonde in de straat achter ons een ex-kampgenoot uit Sewoe Galoer en dat was Max Keller die daar met zijn familie woonde. Mijn broer en ik hebben ons in de Bussumse rugby club 'T Gooi ingeschreven en Max Keller speelde daar ook bij. Hij speelde als voorwaartse, dat zijn de zware knokkers en ik stond met mijn broer als three-quarter en twee andere broers vervolledigden de snelle three-quarter lijn. Dat was een harde sport. Na ieder spel als wij uit de douches kwamen kon ik amper lopen.

Naast ons huis stond ook zo'n groot huis als het onze dat bewoond werd door een vrouw met een heleboel dochters, die alleen hallo zeiden als je ze tegenkwam, maar verder geen toenadering zochten. De mensen die achter bleven in het Vinkeveense-plassen pension dachten verder geholpen te worden door een dienst oorlogsslachtoffers. Ze kwamen bedrogen uit. Niemand kwam opdagen. Er was niemand die deze mensen begeleidde om hun uit te leggen waar en naar welke instantie te gaan, om verder te worden geholpen. Wij dachten dat de Nederlanders ons leed en bezetting door de japanners in Indonesië goed kenden. Het tegendeel is waar. Ze wisten niets over Indonesië en ik denk dat alle regeringen in Nederland zo min mogelijk dat wat in Indonesië fout liep niet aan de grote klok wilden hangen. Een groot gedeelte van deze mensen die nog met een oorlogstrauma rondliepen, werd lange tijd zonder hulp in die contract-pensions achtergelaten.

Als ik nu achteraf die situatie analyseer dan heb ik er maar één woord voor over. In het Duits zeggen ze daarover "zum Kotzen". Waarom in het Duits omdat dit in het Duits de autochtone Nederlander meer aanspreekt dan dat het in het Nederlands geschreven wordt. Persoonlijk vind ik "zum Kotzen" meer wansmakelijk overkomen dan "om te kotsen". Wij gingen in Bussum naar een normale middelbare school. Daar begon voor mij een hele zware periode omdat ik naast mijn verloren jaren aan een sterk minderwaardigheidscomplex leed. Ik was niet de enige die dat probleem had. Duizenden van die kinderen. De meeste kinderen liepen met een trauma rond, dat nauwelijks behandeld werd noch erkend. Zij hadden andere prioriteiten dan aan hun trauma's aandacht te geven, maar sommigen gingen er toch aan onderdoor. Daar was in Nederland

geen interesse wat die Indische mensen in Indonesië hadden doorgemaakt. Alleen Nederlanders hadden onder de Duitse bezetting geleden. Zelfs over de Joden hoorde je in die tijd heel weinig. Je kon jouw verhaal aan niemand kwijt; Een enkeling misschien.

Ik persoonlijk ben één persoon en collega in mijn leven tegengekomen, Rein de Boer, die er met mij over gesproken heeft. Onder het drinken van een goede fles Whisky hebben wij onze levenservaringen gedeeld. Wat een tranen hebben we daarover geplengd. En waarom hebben wij er over gesproken? Omdat hij zelf met een enorm trauma rondliep. Hij een autochtone Groninger liep zijn trauma op nadat zijn vader zichzelf van het leven had beroofd. Ik kan het mij zo goed voorstellen en aanvoelen wat een diep verdriet dat voor hem als kind moest zijn geweest. Hetzelfde toen ik mijn vader niet kon terugvinden toen hij het Jappenkamp Ngawi kon verlaten en in Yogya terug kwam. Dat ik hem op het politiebureau niet herkende en dacht dat hij ook omgekomen was. Net als de vaders van vele van mijn vrienden.

Terug naar Indonesië

Na het eerste schooljaar op de HBS met de hakken over de sloot te hebben afgerond zijn wij in 1949 weer teruggekeerd naar Indonesië waar mijn vader bij de spoorwegen moest helpen de stoomlokomotieven weer operationeel te maken. Mijn vader had ons op de ms Oranje geboekt, dat toen tot de meest luxe schepen behoorde. Het was een snelle overtocht zonder speciale incidenten onderweg. Wij woonden in Meester Cornelis in de Spoorstraat aan de rand van de stad Batavia; ook in een woning van de spoorwegen. Daar stonden alleen woningen van de spoorwegen zoals in Tjibatoe vroeger. Dat was het spoor dat de noordelijke route was naar Soerabaya een 900 km van Jakarta en dicht bij Bekasi, de plaats waar wij in 1946 door de Indonesische militairen aan de Gurkha's werden overgedragen toen wij uit het kamp kwamen.

Toen wij vanuit de haven van Tandjung Priok naar ons huis in Meester Cornelis reden was er niet veel veranderd aan Jakarta. Wat wij wel in ons huis vonden was een heel arsenaal wapens. Ik vroeg mijn vader waar dat allemaal voor bestemd was en zijn antwoord was, "Je kunt nooit weten". Maar ik maakte mij daar erg ongerust over. Wij hebben genoeg ellende in de Japanse bezetting gehad en ik wil er niets meer over horen en weten, ik heb mijn deel gehad en om nu weer te beginnen, nee daar paste ik voor. Ik leerde daar veel buurjongens kennen die iedere morgen met

dezelfde trein naar school reden. Allemaal waren ze nog bezig die 5 jaar achterstand in te halen net als ik. Toch was er nog tijd om de kampong in te gaan en een heerlijke duik in de kali te nemen. Er bestaat voor mij geen betere afkoeling in de tropen als zo'n duik in het heldere kaliwater en het was niet eens zo ver lopen bij ons vandaan.

Wij hielden wel altijd rekening met terroristische aktiviteiten door naar de plaatselijke bevolking te kijken, die wisten meestal of er "terroristen" in de buurt verscholen waren dan was meestal geen mens te bekennen wat in normale omstandigheden nooit voorkwam. Soms als wij door de kampong liepen en wij de mensen groetten en hun zeiden dat wij een duik gingen nemen, raadden zij ons aan dat uit te stellen. Ze zeiden nooit waarom, maar als er ongelukken kwamen kregen ze het hele militaire apparaat over hun heen en dan zouden er zeker weer slachtoffers aan hun zijde gevallen zijn.

De Nederlandse troepen werden vaak door speciale militaire eenheden ondersteund zoals de Groene en Rode Baretten die vaak door ervaren lokale militairen bemand waren en in wreedheid niet voor de Japanners onderdeden, zoals Westerling met zijn Groene Baretten. Ik liet mij op de CAS inschrijven, maar dat ging niet van een leien dakje, want de directeur van de CAS vroeg mijn vader of hij een uitgezonden kracht was en dat was hij niet. Dan kon zijn zoon ook niet op de CAS ingeschreven worden. De directeur probeerde op zijn manier de koloniale verhoudingen nog in stand te houden, zelfs op school. Mijn vader was die mentaliteit na wat hij in de oorlog heeft moeten meemaken kotsbeu en heeft toen zijn .45 revolver uit zijn tas gehaald en op tafel neergelegd en de directeur nogmaals heel rustig gevraagd mij in te schrijven, wat hij ook onmiddellijk deed. Ik heb er persoonlijk geen narigheden van ondervonden, want ik moet eerlijk zeggen dat ik op de CAS een heel goede tijd heb doorgebracht. Ik reed met de electrische trein van Station Meester Cornelis tot aan het Koningsplein, want tegenover het station was de CAS (Carpentier Alting Stichting) gelegen.

Als wij met de trein reden dan passeerden wij onderweg een heleboel plastic tenten tussen de gerangeerde wagons van daklozen en dat waren er honderden. Als je dat zag wat een armoede deze mensen hadden. En het erge aan die hele situatie is dat je als eenling daar niets aan kon doen. Ik schaamde mij dat ik me in zo'n bevoorrechte situatie bevond. Ik was goed gevoed, had schone kleren aan. Ging naar school. Als je nu naar de foto van deze in lompen gehulde vrouw kijkt. Iets armzaliger als dit wezen bestaat er op deze wereld niet. Wat hebben de Indonesiërs toch enorm geleden. Is Cuci ook zo aan haar eind gekomen? Deze mensen hadden nergens om naar toe te gaan. Laat staan als er iemand ziek was. Daar was geen medische verzorging en dat was alleen langs de spoorbaan. Maar een groot deel van Indonesië vooral in de rurale gebieden was het zo. Daar was geen organisatie die naar hen omkeek. Men moest vechten om te overleven. Men moest stelen om te overleven. Men moest zich verkopen om te overleven. Men moest zich prostitueren om te overleven. Het was een chaotische wereld en toch hebben deze mensen zich langzaam maar zeker uit die chaotische toestand ontworsteld. Allemaal zijeffecten van het koloniaal systeem.

December 1948 was het jaar van de Tweede Politionele Aktie. Nederland dacht nog steeds door meer land te bezetten het vooroorlogse koloniale systeem te kunnen herstellen. IJdele gedachte helaas. De Amerikanen dachten er anders over.
In 1949 was de overdracht een feit. Op 24 december 1949 werd de Nederlandse vlag voorgoed vervangen door de rood-witte Indonesische vlag. Ik was thuis vanwege de kerstvakantie. Ik wist eigenlijk niet dat dit ging gebeuren, maar het deed mij niet zoveel. In feite was ik blij dat een land als Indonesië zijn onafhankelijkheid heeft gekregen en de onafhankelijkheidsoorlog tot een goed einde is gekomen. Ik had er genoeg van te horen hoe iedere dag weer zoveel mensen zijn omgekomen aan welke zijde dan ook. Onze afkomst en geschiedenis in het koloniale tijdperk heeft bepaald dat wij het strijdperk ook moesten verlaten om nog meer ellende te voorkomen.

Adresboek van Bandoeng 1941

In dit adresboek staan de gegevens alfabetisch op familienaam met daarachter het adres waar hij of zij woonde in 1941

http://www.boudewynvanoort.com/2016/02/adresboek-van-bandoeng/

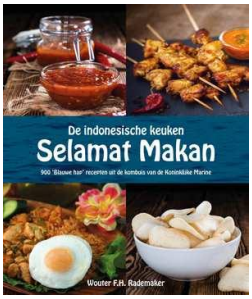
Boekbespreking, e-Books, CD & DVD, Presentatie & Signeren

Toean Stammeshaus – John Klein Nagelvoort. Deze historische biografie beschrijft het wonderbaarlijke leven van F.W. Stammeshaus, een Indische-Nederlander met Chinees en Duits

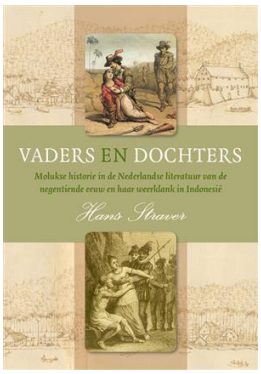
bloed, geboren te Sigli in Atjeh. Zijn nauwkeurige beschrijvingen van de duizenden verzamelde objecten, foto's en anekdotes geven een gedetailleerd beeld van het koloniaal bestuur en het leven in Atjeh, tijdens de nadagen van de bloedige Atjeh-oorlog. Verzamelaar, militair, klerk, bestuurder, oprichter en conservator van het Atjeh museum en conservator van het Koloniaal Instituut in Amsterdam zijn enkele van de functies die Stammeshaus in zijn leven heeft bekleed. Nadat hij zich in 1931 voorgoed in Amsterdam vestigde, begon hij objecten in te schrijven in de registers van het Koloniaal Instituut. Na zijn pensionering begon hij met het schrijven van zijn memoires. Het werden uiteindelijk 33 kloeke delen, die grotendeels bewaard zijn gebleven. De auteur Nagelvoort is sinds 2011 verbonden aan Museum Bronbeek als onderzoeker en registrator. Zijn specialisme is de Atjeh oorlog. Als schrijver publiceert hij voor Museum Bronbeek, Moesson en Geschiedenis Magazine. *Verschijnt begin maart. Adviesprijs: € 24,50.*

Indonesische keuken – Wouter Rademakers. Na de soevereiniteitsoverdracht in Indonesië, keerden tienduizenden militairen terug naar Nederland. Daarbij ook personeel van de Koninklijke Marine. Zij waren van Indisch-Nederlandse afkomst en werden daarom "blauwe jongens" genoemd. Dit was overigens niet discriminerend bedoeld. Hun specialiteiten in de keuken werden daarom "de blauwe hap" genoemd. Heden ten dage wordt deze term nog steeds gebruikt. Al sinds vele tientallen jaren wordt bij de Marine op de woensdag de befaamde Rijsttafel geserveerd. Een traditie die ook nu nog wordt

voortgezet. Voor dit receptenboek verzamelde Wouter Rademakers ruim 900 kenmerkende "blauwe hap" recepten. Een schitterend en compleet basisboek, onmisbaar voor de echte liefhebber. *Adviesprijs: € 25,00*

Vaders en dochters – Hans Straver. Proefschrift over de Molukse historie in de Nederlandse literatuur van de negentiende eeuw en haar weerklank in Indonesië. Allerlei verlichingsfilisofieën legden de basis voor nieuwe ideeën over koloniale verhoudingen en koloniaal beleid. Deze ideeën werkten ook door in de koloniale literatuur. In dit boek staan enkele dramatische verhalen over gebeurtenissen uit de geschiedenis van de Molukken centraal. Een versvertelling van Jan Fredrik Helmers, een kort verhaal van Maurits Verhuell en een historische roman van Willem Ritter. In alle spelen vaders en

dochters een hoofdrol. Deze literaire teksten worden geanalyseerd tegen de achtergrond van wat uit historisch en antropologisch onderzoek bekend is over de verhaalde gebeurtenissen. Dit geeft een goed beeld over de opkomst en ondergang van verlichtingsidealen in negentiende eeuwse historisch-romantische verhalen. Daarnaast onderzoekt Straver hoe de verhalen zijn overgedragen en getransformeerd en welke sporen ervan nog te vinden zijn in de Indonesische geschiedschrijving. Tot slot worden de verhalen naast een Indonesische postkoloniale historische roman, eveneens over een vader en een dochter. *Adviesprijs: € 39,00.*

De in deze rubriek besproken boeken, CD's en DVD's zijn verkrijgbaar bij de Internet Boekhandel Van Stockum in Den Haag of bij de erkende boekwinkel, tenzij anders vermeld

VAN STOCKUM
INTERNET BOEKHANDEL

www.vanstockum.nl

Meer dan 120 titels over Nederlands-Indië
Neem eens een kijkje in de uitgebreide boekenwinkel van Historiek.net:
https://geschiedenis-winkel.nl/nederlands-indie.html

Korte berichten

Gedenksteen voor Hella Haasse

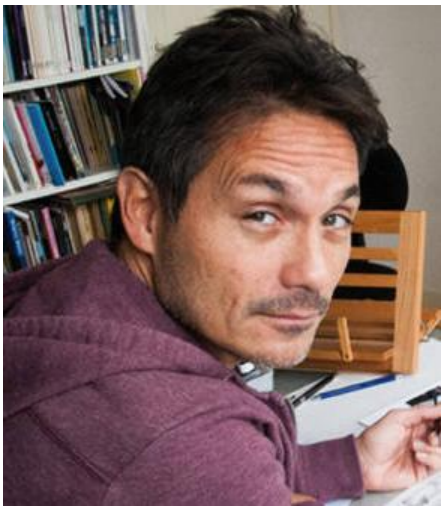
In de Nieuwe Kerk in Amsterdam, aan de vooravond van haar honderdste geboortedag op is op 1 februari een gedenksteen onthuld ter ere van Hella S. Haasse. Hella Haasse werd geboren op 2 februari 1918 in Jakarta in voormalig Nederlands Indië. Naast dat 2018 haar honderdste geboortedag is, is het dit jaar ook 70 jaar geleden dat zij debuteerde met het Boekenweek-geschenk Oeroeg. Dit betekende tevens haar grote doorbraak. Vele romans, essays en autobiografische teksten volgden. In haar carrière vielen bijna alle belangrijke Nederlandse literaire prijzen

haar ten deel. De gedenksteen werd onthuld door haar kleindochters Merel en Alissa van den Berg. Aleid Truijens gaaf daarbij een inkijkje in nog nooit eerder gepubliceerde dagboeken en brieven van Hella Haasse. Georgina Verbaan en Willem Nijholt droegen voor uit haar werk. Het ontwerp van de steen is van Wigger Bierma. Grafisch beeldhouwer Henk Welling voerde het uit.

Peter van Dongen wint oeuvreprijs

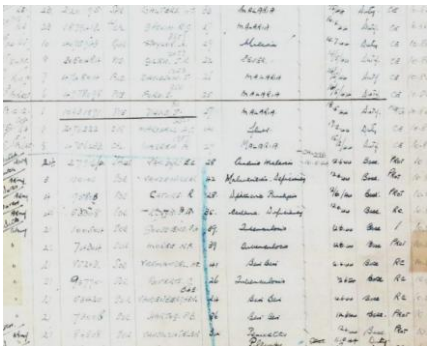
Peter van Dongen heeft de Stripschapprijs gewonnen, de belangrijkste oeuvreprijs voor striptekenaars in Nederland. De 51 jarige Van Dongen is bekend om onder

meer zijn tweeluik "Rampokan" en zijn recente bewerking van "Familieziek" van Adriaan van Dis. Peter van Dongen debuteerde op 16 jarige leeftijd als striptekenaar voor het tijdschrift Balloen. Zijn eerste publicatie in boekvorm was de striproman "Muizentheater" in 1990. Daarna werkte hij door aan een oeuvre dat duidelijk herkenbaar is, aldus de jury. Van Dongens Indische roots spelen een nadrukkelijke rol in zijn werk, met name Rampokan, en is volgens het oordeel van de jury een monument in de geschiedenis van de strips. De uitreiking van de Stripschapprijs aan Van Dongen is op 31 maart, tijdens de Stripdagen in de Utrechtse Jaarbeurs.

SHBSS investeert in ontsluiten archief

Recent heeft het Nationaal Archief in Groot Brittannië documenten vrijgegeven die betrekking hebben op de bouw van de Birma Siam Spoorlijn. Rod Beattie en zijn team van TBRC zijn ze op het spoor gekomen. Het betreft registraties van de basis hospitaalkampen zoals Tha Sao, Chungkai en Nakom Pathom. De informatie betreft onder andere naam en registratie-nummer van de krijgsgevangene, datum en de reden waarom deze in het ziekenhuis is opgenomen en de datum van ontslag. Het totale archief bestaat uit zo' n 2.200 handgeschreven bladen. Engelsen, Australiërs en Nederlanders staan door elkaar heen, er is immers chronologisch geregistreerd op moment van opname. Dat maakt het zoeken naar de specifiek Nederlandse namen een bijna onmogelijke zoektocht, een ware speld in een hooiberg.
Dankzij de financiële steun uit het fonds Van de Barselaar, maakt SHBSS het echter mogelijk om de Nederlandse namen uit het archief in te voeren in een database. TBRC huurt daarvoor een arbeidskracht in en zal zelf toezien op de kwaliteit. Dankzij dat databestand

kunnen wij straks mensen die informatie zoeken beter helpen en ook informatie geven over mogelijke opname in de hospitaalkampen. De verwachting is dat het enkele maanden gaat duren voordat de informatie is ingevoerd.

Rectificatie

In onze vorige editie bespraken we het boek "Traditionele wapens van Borneo, deel 2" De auteur waszeer tevreden hiermee, maar wees ons erop dat het eerste deel "Schilden en krijgskleding" nog steeds verkrijgbaar is via de site: www.sunfieldpublishing.com. Mail: sunfieldpublishing@mail.com

Themajaar 2018: Jaar van Verzet

Het Platform WO2 heeft 2018 uitgeroepen tot themajaar 'Jaar van Verzet'. Gedurende dit jaar wordt in het hele land extra aandacht besteed aan de rol van het verzet tijdens de Tweede Wereldoorlog als historisch verschijnsel èn bron van inspiratie. De Stichting Moluks Historisch Museum werkt samen met het Indisch Herinneringscentrum aan de gezamenlijke tentoonstelling 'Vechten voor vrijheid' die medio dit jaar in de Sophiahof in Den Haag geopend zal worden. Hoe zag het Molukse verzet eruit?

Verzet in Nederlands-Indië

Zowel in Nederland als in Nederlands-Indië werd tijdens de Tweede Wereldoorlog verzet gepleegd. Mensen legden zich - met gevaar voor eigen leven - niet neer bij het feit dat een vreemde mogendheid het land had bezet. Het was overigens maar een klein deel van de bevolking dat daadwerkelijk overging tot verzetsdaden. In Nederland kwamen deze verzetsmensen uit alle lagen van de bevolking. Voor Nederlands-Indie kun je beargumenteren dat het begrip 'verzet' verschillende perspectieven heeft. Bijvoorbeeld

Oorlogsbegraafplaats bij Jakarta (MHM)

Christina Martha Tiahahu die tegen de Nederlandse kolonisator in op-stand kwam. Tijdens de Tweede Wereldoorlog in Indië gingen vooral diegenen die zich op een of andere wijze vereenzelvigden met het Nederlandse gezag over tot verzet tegen de Japanse over-heersers want de meeste inwoners bleken aanvankelijk pro-Japans of op zijn minst onverschillig ten opzichte van de bezetters. Dat maakte het extra riskant om in Nederlands-Indië verzet te plegen. Verzetsmensen misten ook ervaring met (semi) illegale activiteiten, die in het voor-oorlogse Nederland wèl aanwezig was, met name in de linkse beweging. Daardoor werden fatale fouten gemaakt. Tijd om het illegale werk tijdens de oorlog te leren ontbrak ook, omdat de Japanners al bij het geringste vermoeden van verzet hard ingrepen. Elk gerucht leidde tot arrestaties. Meedogenloos wrede verhoren leverden meestal de gewenste bekentenissen op en vervolgens werden weer anderen - terecht of onterecht – gearresteerd. Het verschil tussen werkelijk en verondersteld verzet is hierdoor moeilijk vast te stellen. Voor de betrokkenen was dat ook niet van belang; ze kregen allen dezelfde behandeling: Martelingen, opsluiting en - in veel gevallen - executie.

Vormen van verzet

Het verzet in Nederlands-Indië bestond onder meer uit guerrilla-acties, sabotage, het verzamelen van wapens en voor de geallieerden belangrijke informatie. Deze activiteiten hadden een militair karakter, en werden dan ook vooral door voormalige KNIL-, Marine- en politiemensen uitgevoerd. Daarnaast waren er nog andere vormen van verzet: het luisteren naar geallieerde radioberichten en het verspreiden daarvan, hulp aan geïnterneerden en onderduikers en de weigering om voor Japan te werken. Al deze activiteiten werden zowel verricht door Molukkers als door anderen, in de Molukken en elders in bezet gebied.

Het Molukse aandeel

Het verzet tegen de Japanners werd over het algemeen geleid door de militaire en civiele top van de vroegere koloniale samenleving, afkomstig uit de kleine groep van Europeanen en Indo-Europeanen. Toch steunde dat verzet op diegenen die zich op grond van hun raciale herkomst nog vrij konden bewegen: pro-Nederlandse Javanen, Chinezen, Menadonezen, Timorezen en – in belangrijke mate - Molukkers. Mensen van wie we nu vaak de namen niet eens meer weten. Vooral het Christelijk deel van de Molukse bevolking heeft zich zeer loyaal getoond aan het Nederlandse gezag. Onder hen waren het weer vooral de voormalige militairen die verzetswerk gingen doen. Alleen in de Centrale en zuidelijke Molukken was in een aantal gevallen sprake van volksverzet.

Molukkers in Nederland
Moluks Historisch Museum

Indisch Herinneringscentrum
Den Haag

2018 Jaar van Verzet

In het Nederlandse verzet

Bij het uitbreken van de oorlog in Nederland bevond zich een aantal Molukkers in het land. Het waren met name studenten en militairen die zich tegen de Duitsers verzetten. De Molukse militairen, V.L. Makatita en E.A. Latupeirissa, werden door de Duitsers ter dood gebracht. Het merendeel van de Molukse studenten in Nederland was betrokken bij de Indonesische studentenbeweging 'Perhimpoenan Indonesia' die een sterk links nationalistisch karakter had. Vanuit deze achtergrond raakten groepen Indonesische studenten, waaronder ook Molukse studenten, betrokken bij het algemene studentenverzet. Onder hen Elly Soumokil en Evie Poetiray die meewerkten aan illegale bladen en onderduikers hielpen. De Molukse student W.S. Nikijuluw werd samen met medestudenten opgepakt en gevangengezet in kamp Vught.

(advertentie)

Reparatie van iPhone, iPad en Android. Snel, vakkundig en redelijk geprijsd.
Klik hier voor de aanbieding. Borca-Online / BorcaDen webshop

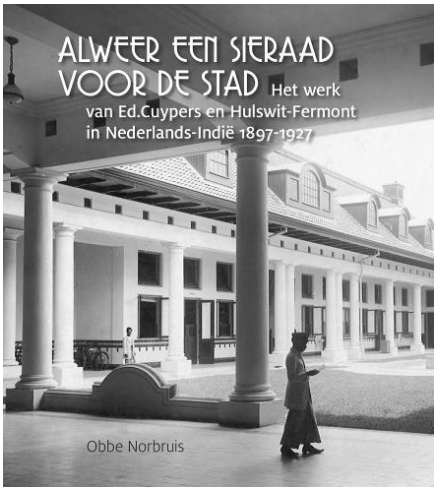

Architectuur in Nederlands-Indië

Cuypers, Hulswit en Fermont in Indië – 2 Boeken en een Symposium

Op 8 februari 2018 verschenen twee belangwekkende boeken over het werk van de architecten Eduard Cuypers, Marius Hulswit en Arthur Fermont: "Alweer een sieraad voor de stad" en "Architectuur met vlag en wimpel". Op 16 maart zal tevens een symposium worden gehouden met diverse sprekers over het werk van deze architecten.

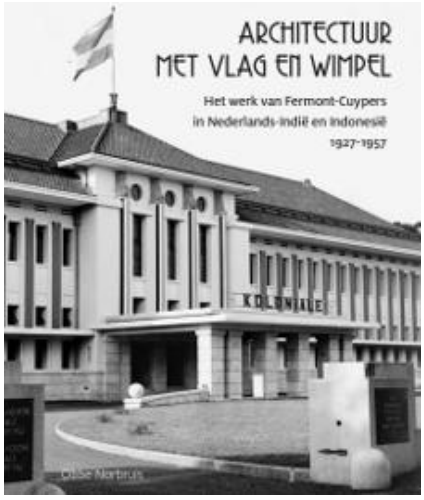
Eduard Cuypers

Rond 1900 behoorde Eduard Cuypers (1859-1927), een neef en leerling van de beroemde architect Pierre Cuypers, tot een van de mest gevierde architecten van Nederland. Gevestigd in een door hem zelf ontworpen pand aan de Jan Luykenlaan, vlakbij het Rijksmuseum in Amsterdam, kregen tientallen bouwkundigen hier hun opleiding. Het bureau heeft honderden ontwerpen gemaakt voor kantoren, winkelpanden, villa's, stations, ziekenhuizen, enz. Echter door de nieuwe opvattingen in de architectuur, gestimuleerd door de opkomende Berlage, kreeg Cuypers het op den duur moeilijk in Nederland. Met het verstrijken van de jaren werd hij vrijwel doodgezwegen. Toen Cuypers dat voelde aankomen, verlegde hij zijn werkterrein naar Nederlands-Indië, waar hij met open armen ontvangen werd.

Alweer een sieraad voor de stad

Het werk van Ed. Cuypers, Hulswit en Fermont. Met grote vanzelfsprekendheid kwam het ene na het andere gebouw tot stand in Nederlands-Indië. Kranten ver-

haalden telkens jubelend: "Alweer een sieraad voor de stad". De man daarachter was Ed. Cuypers, die in Nederlands-Indië veel samenwerkte met Hulswit (1862-1921) en Fermont (1882-1967). Veel van hun ontwerpen bestaan nog steeds en Ok in Indonesië is met enorm trots op dit erfgoed.
Prijs: € 34,50.

Architectuur met vlag en wimpel

"De dingen veranderen en wij veranderen mee", was het devies van de architectencombinatie Fermont-Cuypers. Er braken opstanden uit en een crisis volgde. Bij Fermont-Cuypers bleven ze heel stoïcijns ontwerpen: scholen, kerken, villa's, kantoren, allemaal gebouwen waarop de Nederlandse vlag wapperde. Op de feestdagen van het Koninklijk Huis kwam daar traditiegetrouw natuurlijk de wimpel bij. Eind jaren dertig was de crisis ook voor het Bureau Fermont-Cuypers voorbij. Ze ontwierpen daarna nog ziekenhuizen, hoofdkantoren, hotels en zelfs een passagiersterminal.
Prijs: € 34,50.

Stichting

Beide boeken verschijnen op initiatief van de Stichting Hulswit-Fermont-Cuypers. Deze stichting stimuleert het vergaren van kennis over het werk van Nederlandse architecten in het voormalige Nederlands-Indië en in het bijzonder van de in dit artikel genoemde architecten en hun bureaus. Verdere inlichtingen is te lezen op de site van de stichting: http://stichtinghulswitfermontcuypers.nl/.

Over de auteur

De auteur van de boeken, Obbe Norbruis, studeerde architectuur en stedenbouwkunde aan de TH in Delft. Hij deed onderzoek op dat gebied en werkte als ontwerper en adviseur in Nederland voor diverse bureaus van naam en diverse gemeenten. Geïnteresseerd in de architectuur en de stedenbouw in het koloniale verleden, breidde hij zijn onderzoek uit naar Indonesië. De boeken zijn te bestellen bij uitgeverij LM Publishers, website: www.LMpublishers.nl.

Soerakarta, de Javasche Bank kort voor de oplevering in 1910

Symposium

Op 16 maart 2018 wordt een symposium gehouden over het ontbrekende hoofdstuk in de Nederlandse architectuurgeschiedenis, namelijk over de Westerse architectuur en vormgeving tussen 1900 en 1950 in voormalig Nederlands-Indië. De organisatie is in handen van de Stichting Hulswit-Fermont-Cuypers.
De locatie is: Zuiderkerk, Zuiderkerkhof 72, 1011 WB Amsterdam. Tijden: 13.30 tot 18.00 uur. De toegang bedraagt: € 19,50 per persoon.

De sprekers

Obbe H. Norbruis, 'Alweer een sieraad voor de stad'.
De schrijver van de twee hiervoor vernoemde boeken toont gebouwen, ontworpen tussen 1907 en 1927 door Cuypers, Hulswit en Fermont, het meest productieve architecten combinatie ooit in Nederlands-Indië. Van de ruim honderd gebouwen bestaan de meeste nu nog.

Dr. Pauline K.M. van Rosmalen, 'Over kota's en kampongs'.
Dr. Van Rosmalen spreekt over het onderwerp waarop zij promoveerde: stedenbouw in de periode 1905 tot 1950. Ze behandelt de groei van steden als Bandoeng, Batavia, Semarang en Soerabaja aan de hand van weldoordachte (uitbreidings-) plannen en plannen voor de bouw van kampongs en verbetering van bestaande.

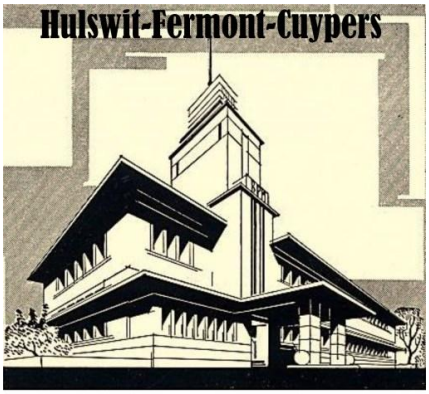
Frans Leidelmeijer, 'Kruisbestuiving'.
Frans Leidelmeijer laat zien hoe de Indonesische cultuur (batik) invloed heeft gehad op de Nieuwe Kunst, de Nederlandse variant op de Art Nouveau. Elmenten uit de Hindustaans-Javaanse, Javaans-Boeddhistische en de traditionele architectuur hebben de bouwkunst en de vormgeving van de Amsterdamse School beïnvloed en die heeft op zijn beurt weer invloed gehad op de bouwkunst en meubilair in de kolonie.

Eduard Cuypers

Dr. Jan van Dullemen, 'Bandoeng, de stad van Schoemaker'.
Jan van Dullemen verhaalt over het bouwen in de tropen en zoemt in op de architect Charles Wolff Schoemaker (1882-1949), waarop hij promoveerde en waarover hij in zijn boek "Tropical Modernity" schreef. Hij legt in zijn lezing de nadruk op Bandoeng, met de vele gebouwen van Schoemaker in een architectuur die varieert van Art Deco tot Modernisme.

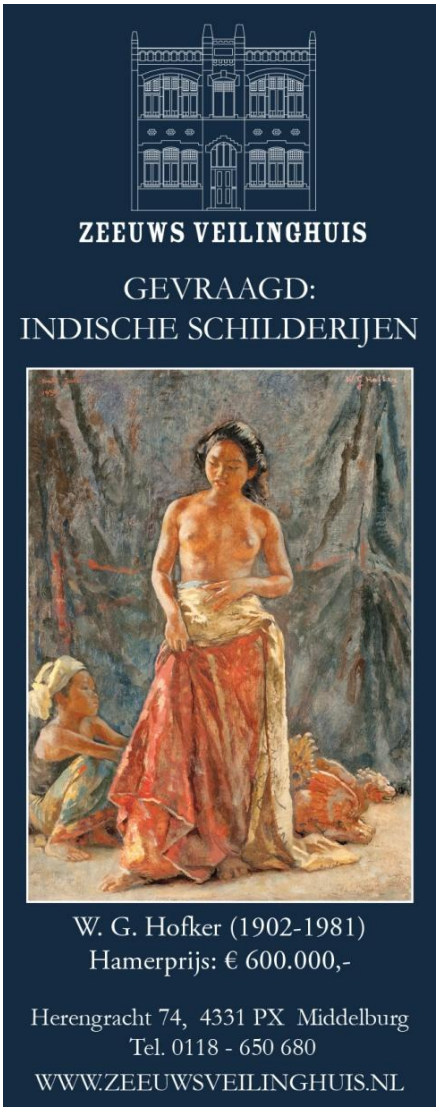
Obbe H. Norbruis, 'Architectuur met vlag en wimpel'.
In zijn tweede lezing laat de schrijver van het boek "Architectuur met vlag en wimpel" een aantal opmerkelijke gebouwen zien, ontstaan in de periode 1927-1949, naar ontwerp van bureau Fermont-Cuypers, dat er ruim honderd ontwierp. Het vertelt het verhaal van de gebouwen en de mensen daarachter en illustreert dat met niet eerder gepubliceerde foto's uit het verloren gewaand bureau archief.

Belangstellenden kunnen zich tot 5 maart inschrijven voor dit symposium. Na overmaking van het entreegeld heeft u toegang.

Begin maart ontvangt u dan per e-mail het definitieve programma. Het bedrag keer het aantal deelnemers kunt u overmaken op bankrekeningnummer: NL53ABNA0518533476 t.n.v. St. Hulswit-Fermont-Cuypers.

Alle verdere inlichtingen, website: http://stichtinghulswitfermontcuypers.nl/?p=199. Of via E-MAIL: info@stichtinghulswitfermontcuypers.nl, Tel: 020-6645680.

(advertentie)

De drooglegging van Yogyakarta

Een Amerikaanse toerist loopt wat verdwaasd rond in de Indonesische stad Yogyakarta. "Ik ben op zoek naar een flesje bier", zegt hij, pas aangekomen na een lange reis. "Maar ik kan het nergens vinden."
De straten van de populaire toeristenwijk Kampung Bule zijn rustig en de normaal zo volle barretjes zijn leeg. Bier is nergens te krijgen. Laat staan een margarita of een shot tequila. Alcohol verkopen is niet langer toegestaan in Yogya en de politie valt cafés om de haverklap binnen als ze ook maar het geringste vermoeden hebben dat het wél gebeurt. Bij razzia's die een maand geleden plots begonnen zijn al duizenden flessen alcohol in beslag genomen.
"Ze komen hier met tientallen militairen en politiemannen aanzetten", vertelt Richard, een Nederlandse café-eigenaar in Kampung Bule. Hij wil niet bij zijn volledige naam worden genoemd, bang als hij is voor gedonder. "Vervolgens sluiten ze de buurt af en bestormen ze alle cafés tegelijk."

Stortbakken gecontroleerd

Richard vertelt dat ze zelfs de vuilniszakken doorspitten, de vriezer controleren en ook in de toiletten en stortbakken op zoek gaan naar flessen drank. "De sfeer is niet bepaald prettig. Het is dreigend", zegt de café-eigenaar.
Een Indonesische collega bevestigt dat. "We maken ons elke dag zorgen. Straks komen ze weer", zegt hij gefrustreerd. "Waarom? Na de 28 jaar dat ik hier al zit?"
In 2015 verboden de autoriteiten in Yogya de verkoop van alcohol in bijna de hele stad. Drank mag niet worden verkocht in de buurt van scholen, gebedshuizen, plekken waar jongeren zich verzamelen, en bij markten. "Bijna nergens dus", zegt correspondent Michel Maas.
Onze eigen mensen gaan de westerlingen nadoen. Aan alcohol ruiken is al een zonde, aldus

Darrohman, leider van de islamitische partij
Hoewel er tot een maand geleden toch gewoon alcohol werd verkocht, beroept de politie zich nu plots op die 'nieuwe' vordering.
"Cafébazen wijzen daarom in een andere richting: die van de islamitische groepen", zegt Maas. Die steken niet onder stoelen of banken dat ze de barretjes in Kampung Bule willen sluiten. Het lawaai van de kroegen, de schaars geklede, rokende toeristen en het dronken gelal: het zou hun kinderen verpesten. "Onze eigen mensen gaan de westerlingen nadoen", zegt Darrohman. Hij is een van de leiders van het FJI, het front van de islamitische Jihad. "De inwoners van Yogya doen net als hen: ze drinken alcohol, ze worden dronken. Maar er alleen maar aan ruiken is al een zonde."
Hoewel er sinds begin januari al vele duizenden flessen drank zijn ingenomen in de populaire toeristenwijk, worden er nog geen cafés gesloten. "Dat is nog niet aan de orde", zegt Maas. "De politie heeft daar wel de macht toe, maar ze blijven tot nu toe open."

Touristen in Kampung Bule lopen er een beetje verloren bij in de anders zo drukke en gezellige straatjes

"Niemand weet hoe lang de razzia's doorgaan. Of wat de bedoeling eigenlijk is", zegt correspondent Michel Maas. "De radicalen willen de cafés uiteindelijk sluiten, maar wat Yogya wil, is niet echt duidelijk."
De stad loopt veel inkomsten mis als alcohol verboden blijft. "Want een ding is zeker: waar geen bier is, verdwijnen de toeristen", zegt Maas.

Bier in een koffiebeker

Aan de bar kun je voorlopig koffie en thee bestellen. En stiekem, wanneer de politie niet kijkt, kun je onder de toonbank soms toch nog alcohol krijgen. "In de keuken schenken we bier in een koffiebeker", zegt de Nederlandse cafeeigenaar Richard. "En zo krijgt de klanten het ook geserveerd."
De Amerikaanse toerist gaat maar terug naar zijn hotel. Hij heeft nergens een biertje kunnen vinden. "Misschien is het omdat het een islamitisch land is", zegt hij verwonderd, "maar waarom? Het is toch nooit een probleem geweest?"

Recept

Sambal Goreng Tempeh

Hier maar weer eens een erg lekker vegetarisch bijgerecht bij uw rijsttafel.

Ingrediënten:
1 blok tempeh (toko of supermarkt),

Voor de Boemboe: 4 sjalotten (ca. 100 gr schoongemaakt), 4 tenen knoflook, 1/2 tl. laos, 2 tl. asem (keukentamarinde), kwart blokje trassi, 2,5 tl. sambal oelek

Overige ingrediënten: 100 gr. water, 30 gr. gula djawa (palmsuiker), 2 rode lomboks, 2-3 el. ketjap manis.

Bereiding:
Verwijder de verpakking van de tempeh en snijd het blok eerst in plakken en dan in reepjes. Snipper de sjalotten heel fijn, evenzo de knoflook. Fruit dit op matig vuur

aan in een wok met een scheut olie samen met de andere ingrediënten voor de boemboe. Schep nu beetje bij beetje de reepjes tempeh erbij en bak deze al omscheppend goed aan op (nu) hoger vuur. Zorg dat alles zich goed vermengd. Doe nu het vuur weer laag en laat ca 10 minuten staan. Wel regelmatig omscheppen. Intussen heeft u tijd voor het

in de lengte halveren van de lomboks (verwijder desnoods zaad en zaadlijsten) en snijd ze in dunne (halve) ringetjes. Los de asem op in het water met de trassi, gula djawa en ketjap manis. Meng nu alles goed door elkaar.

Lekker als extra gerecht bij uw rijsttafel. ***Selamat makan.***

Naast de **straatnamen** 'vroeger en nu' van ***Batavia / Jakarta***
https://indearchipel.com/2017/05/24/straatnamen-batavia-jakarta/
heeft "**In De Archipel**" die van ***Medan*** online staan
https://indearchipel.com/2017/09/07/straatnamen-medan/
En nu ook de straatnamen van ***Semarang***
https://indearchipel.com/2018/01/29/straatnamen-semarang/#more-23257

Just4Kids... voor iedereen van 6 tot 16 jaar

Korte berichten

Gezocht: Jong talent

In de rubriek ***"Just4Kids"*** hebben we eerder al aandacht besteed aan jong talent. Zo plaatsten we een artikeltje over twee meisjes die Indonesische dansen leerden en verder ook een stukje over een drumtalentje Heb jij nou ook zo'n talent? Kan je goed gitaarspelen en treed je ook op? Of ben je een tenniskampioen in de dop, een goed biljarter of kan je heel goeddansen of zingen? Misschien ben je wel een hele goeie chef-kok, of ben je een kunstschilder of een fotograaf in de dop.

Misschien ook wel een.... Kortom, alle jonge supertalenten van ca. 6 tot ca. 16 jaar oud willen we voor het voetlicht zetten. En wij willen dat aan iedereen vertellen. Als je zelf niet zo heel goed kan schrijven, vraag dan of jouw ouders willen helpen en doe er een fotootje erbij. Of je stuurt jouw verhaal gewoon in je eigen woorden naar de redactie, dan maken wij er samen met jou een echt leuk artikeltje van.

Stuur je reacties dan naar: info@indisch-centrum-denhaag.nl DOEN HOOR....!!!

LIKE onze facebookpagina
https://www.facebook.com/IndischCentrumNICC/

Er zijn nieuwe namen! Muziekgezelschap Vertellus komt weer naar het jaarlijkse Boekids Festival in Theater De Nieuwe Regentes in Den Haag om al spelend kinderverhalen te vertellen. Er komt een workshop paradijs met onder andere een "Gorgelmormel"-workshop en een workshop "Koken voor de Keizer". Veel meer informatie en het volledige programma op: http://boekids.nl

Wilt u blijk geven van uw waardering voor NICC Magazine en het vele werk dat wij hiervoor maandelijks verrichten? Maakt u dan een vrijwillige donatie over op ons bankrekeningnummer NL39 RABO 0129 2168 36, t.n.v. NICC te Den Haag. Dank u wel.

Recept

Tahu Tumis Ketjap

Ingrediënten:
2 blok Tahu, 4 gesnipperde uien, 2 el ketjap, 2 el. olie, snufje zout, 1 dl. water, 1 tl. laos, 1 verse sereh, 1 grofgesneden groene peper, 1 rode peper, 2 tenen knoflook.

Bereiding: Laat de tahu goed uitlekken en dep daarna droog met keukenpapier. Snijd de blokken in dobbelsteentjes en bak ze in de hete olie gaar en lichtbruin. Hak de rode peper en de knoflook fijn en snipper de uien. Fruit dit mengsel in een scheut olie samen met de laos.

Snijd de harde sprieten van de sereh en hak het vlezige deel van de stengel in een paar stukken. Kneus deze met de achterkant van het mes zodat de stoffen goed kunnen vrijkomen. Voeg als laatste de grofgesneden groene peper toe en blus alles af met een dl. water en de ketjap manis. En blijf roeren tot alles goed gemengd is tot een saus. Laat onder af en toe omscheppen ca. 10 minuten zachtjes doorprut-telen. Schep de tahu in een schaal en schep de saus er overheen. Lekker als bijgerecht bij uw rijsttafel. ***Selamat Makan.***

Variatietip: Doe er eens een handje verse doperwtjes of maïs door heen. Of wat petehbonen. Een verrassing.....

Links4Kids

Heel veel leuke *LINKS* voor kinderen, maar niet alleen voor kinderen:

Doorlink-website naar tal van Indische en Indisch gerelateerde websites, blogs, personen en onderwerpen.
https://linkenindisch4ever.wordpress.com/

Website over online **geschiedenis** van, voor en met Indische Nederlanders.
http://www.indischhistorisch.nl

Informatie over **schoolles-pakketten** over het voormalige Nederlands-Indië.
www.gastdocenten.com

Indisch Herinneringscentrum Sophiahof, Den Haag
www.indischherinneringscentrum.nl

Moluks Historisch Museum (MHM) Sophiahof, Den Haag
http://www.museum-maluku.nl/

Indisch Museum, een digitaal museum over Nederlands-Indië: https://indischmuseum.wordpress.com

Informatie over de **Nationale Indië-Herdenking** op 15 augustus. www.indieherdenking.nl

Een **Indische start-pagina voor de jeugd:** http://suara-baru-kecil.jouwpagina.nl

De **Jeugdwebsite** van de Nederlandse Oorlogsgraven-stichting (Ned.-Indië).
http://www.eenlevenverloren.nl/index.php?go=home.personen@paginr=1

Info over boeken, artikelen, TV- en radiodocumentaires plus LINKS naar sites betreffende het Pakan-Baroe Spoorweg drama.
http://pakanbaroe.my-free.website/.

Taman Indonesia, Het leukste kleine Indonesische dierenpark in Nederland. http://www.taman-indonesia.nl

Koorenhuis - Den Haag, cursussen en workshops voor muziek, dans, kunst en theater.
http://www.koorenhuis.nl

Een informatieve website met heel erg veel **Theatervoorstellingen**, overal in Nederland en voor iedere leeftijd.
http://www.kindertheater.nl/

Kunstbende, Een landelijke organisatie met afdelingen in alle provincies voor iedereen van 13 tot en met 18 jaar.
http://www.kunstbende.nl

Jeugd Startpagina "Open Start" http://jeugd.openstart.nl

Weblog "Indische Jeugd-letteren" Blog van Marjorie van Putten:
http://indischejeugdletteren.wordpress.com/over-mij/

Villa Zebra, landelijke jeugd-organisatie
http://www.villazebra.nl

Young Adult Books, website met boekrecensies en webshop over boeken voor middelbare

scholieren.
http://www.youngadultbooks.nl/

Jeugdbieb, leuke en informatieve website. http://www.jeugdbieb.nl

Cultuur, Jeugd, Sport en Media in Vlaanderen, website met van alles.
http://www.cjsm.vlaanderen.be

Kinderboekenpraatjes. Heel veel boeken uitzoeken voor elke leeftijdgroep.
http://www.kinderboekenpraatjes.nl

Website **Indische Jeugdboeken,** compleet met een bestellink.
http://www.antiquariaat-anna.nl/boekek/kameleonboeken

_____

==========

CREAPRO
VERTALINGEN
Den Haag

Vertalingen vanuit en naar alle moderne talen
Speciaal: technisch, medisch, juridisch en creatief
Schrijven van uw memoires, brochures en andere teksten

SINDS 1989 VERTALERS & GHOSTWRITERS
DIE U ZORGEN UIT HANDEN NEMEN

Tel: 070-362 05 89 - 06-83205997
W: www.creapro.myplaces.nl *@:* creapro@worldonline.nl

VERTAALWERK & GHOSTWRITING

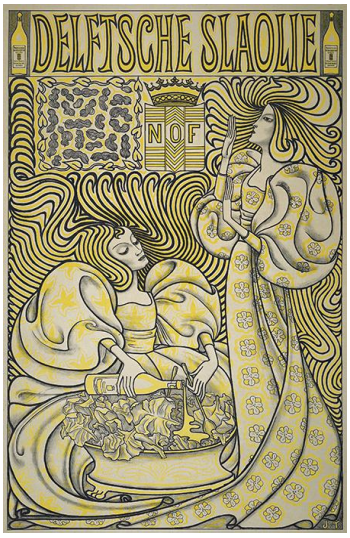
==========

(advertentie)

De Indische Agenda

LET OP! Sluitingsdatum kopij op 8 maart 2018

T/m 3 juni 2018: Jan Toorop en het animisme. Deze tentoonstelling richt zich vrijwel volledig op de afkomst van de kunstenaar.

Hij groeide op in de natuur, het ruige oerwoud en voelde zich één met de Javaanse natuur en met de cultuur. De tentoonstelling is tot stand gekomen dankzij het feit dat vele particulieren en instellingen Toorop's werk in bruikleen hebben gegeven, mede dankzij de inspanningen van de bekende Frans Leidelmeijer. De locatie is: **Musee Lalique,** Gasthuisstraat 1, Doesburg. Zie voor entreeprijzen, openingstijden en andere info: http://www.musee-lalique.nl.

T/m 30 juni 2019: Indonesische Bronzen – Schatten uit het Depot. Het Museum voor Volkenkunde toont een bijzondere verzameling bronzen voorwerpen die normaal in het depot blijven. Er zijn meer dan 200 Indonesische voorwerpen opgesteld. Ze bieden

een schat aan informatie over de geschiedenis van Indonesië. De beeldjes zijn eeuwenoud, gemaakt tussen de 8e en 15e eeuw, een periode waarin Java het centrum was van Hindoeïsme en Boeddhisme. Een tijdvak waarin ook enorme monumenten zoals de Boeddhistische Borobudur en de Hindoeïstische Tempel van Prambanan ontstonden. De beeldjes zijn grotendeels op Java gevonden, maar komen daar oorspronkelijk niet vandaan. Uit recent onderzoek weten we dat Java in die tijd via zee metaalstaven importeerde. De moeite waard om deze bijzondere tentoonstelling te bezichtigen. Locatie: **Museum Volkenkunde.** Steenstraat 1, 2312 BS Leiden. Openingstijden: Di. t/m Zo: 10.00 – 17.00 uur. Alle verdere bezoekersinfo: www.volkenkunde.nl.

T/m 18 juli 2018: Expositie Rotterdamsche Lloyd. Grote

tentoonstelling met een LINK tussen de Koninklijke Rotterdamsche Lloyd en de beroemde scheepswerf "De Schelde". Deze werf was tussen 1882 en 1947 'hofleverancier' van de Lloyd. Het KRL-Museum heeft deze expositie

ingericht samen met Damen Schelde en Museum Scheldewerf. Genoemde organisaties zijn onlosmakelijk verbonden aan Nederlands-Indië en Indonesië. Mede om deze reden heeft ook Wieteke van Dort acte de presence gegeven tijdens de opening op 17 januari jl. Bij de opening werd de geheel gerestaureerde "Blaas", de bij veel Vlissingers bekende fabrieksfluit door de Damen Schelde directie aan het Museum geschonken. Deze bijzondere expositie wordt gehouden op twee locaties: **Damen Schelde Naval Shipbuilding,** De Willem Ruysstraat 99 (gratis entree, openingstijden: 09.00 tot 17.00 uur) en **Museum de Scheldewerf,** De Willem Ruysstraat 100 (kleine entree), 4381 NK Vlissingen. Openingstijden: 13.00 tot 17.00 uur. Info: krl-museum@kpnmail.nl

28 februari 2018: De Suikerplantage (Lezing). Een betoog over Tempo Doeloe aan de hand van tekeningen, schetsen, schilderijen, brieven, pamfletten en dagboeken, door de historicus Frans Meijer. Waarom kwam een nakomeling van een Zwitserse officier terecht in Soerabaja? En waarom deden veel ouders

afstand van hun Indische kind? Wat waren de gevolgen van de beurskrach van 1929 op de suikerindustrie en wat gebeurde er met de suikerplantage tijdens de Tweede Wereldoorlog? Wie beschermde de plantages tijdens de politionele acties en waarom werd Landgoed Groot-Spriel in de as gelegd en wat had de burgemeester van Deventer hiermee te maken? Een greep uit de vele vragen die in deze lezing zullen worden beantwoord. Locatie: **Atrium Zutphen,** Martinetsingel 19, 7201 DS Zutphen. Inloop v.a. 19.30 uur, aanvang om 20.00 uur. Toegang: € 7,50. Nadere info: http://www.kleinesalon.nl.

3 maart 2018: Adieu Indië. Deze theatervoorstelling door "Het Portret Spreekt" zal het publiek op verschillende manieren raken. Enerzijds door herkenbaar-heid en nostalgie en anderzijds door de soms pijnlijke geschie-denis niet uit de weg te gaan. Vlotgeschreven dialogen en scènes die zijn

geïnspireerd door verhalen van schrijvers als Raden Adjeng Kartini, Multatuli, Couperus, Hella Haasse en Madelon Szeleky-Lulofs De voorstelling wordt gehouden in de locatie: **Het Werftheater,** Oude Gracht 60 (a.d. Werf), 3511 AS Utrecht. Tijden: Aanvang 20.30 uur, kassa open om 19.45 uur. Toegang: € 15,00 (CJP, vriend, U-pas € 14,00. Alle info en reservering: info@werftheater.nl.

29 april 2018: 9e Tjidengkamp Reünie. In Bronbeek vindt weer de jaarlijkse Tjideng Reünie plaats met als gastsprekers *Robin van Doorn* (zij schreef een indrukwekkend werkstuk over Tjideng op basis van gesprekken met haar oma). *Jeroen Kemperman,* onderzoeker bij het NIOD en redacteur

van de serie "Japanse bezetting in Dagboeken", waarin ook een deel over Tjideng. *Inez Schelfhout,* GZ psycholoog, werkzaam bij de "Stichting 45" in Oegstgeest. Locatie: **Kumpulan Bronbeek,** Velperweg 147, 6824 MB Arnhem. Tijd: vanaf 10.30 uur. Bezoekt u voor inlichtingen of om u aan te melden voor de Reünie: www.tjidengkamp.nl of via e-mail: henk.camping@tjidengkamp.nl. Tel: 06-20019553.

3 maart t/m 21 mei 2018: Expositie 'Van Dehua naar Otterlo'. Op deze tentoonstelling over het Chinees Porselein en tegels worden porseleinen beelden en bijzondere tegels getoond van twee hedendaagse Chinese kunstenaars uit de stad Dehua, traditioneel centrum van het Chinees porselein. De stad Dehua ligt in de provincie, een belangrijk handelsknooppunt in het Zuid-oosten van China, aan de Straat

van Taiwan. Locatie: **Nederlands Tegelmuseum,** Eikenzoom 12, 6731 BH Otterlo. Openingstijden: 13.00 tot 17.00 uur, maandags gesloten. Toegang: € 6,50 pp, kinderen t/m 12 jr. € 3,00. Info: www.nederlandstegelmuseum.nl.

Pasar Kalender 2018

(update: 1 februari 2018)

Januari
13, 14: Steenwijk http://www.istimewa-events.nl.
00, 00: Breda http://www.winkelcentrumhogevucht.nl

Februari
9, 10, 11: Antwerpen (BE) http://www.azieinantwerpen.be
17 t/m 25: Amsterdam http://www.istimewa-events.nl

Maart
3, 4: Rijswijk (ZH) www.pasarmalamrijswijk.nl
9, 10, 11: Zwolle http://www.istimewa-events.nl
19: Kallenkote (Steenwijk) www.tamanindonesia.nl
23, 24, 25: Eindhoven www.stellarevents.nl
31, Rotterdam http://www.istimewa-events.nl

April
1, 2: Rotterdam http://www.istimewa-events.nl
7, 8, 9 Den Bosch www.pasarfestival.nl
20, 21, 22: Nieuwegein www.stellarevents.nl

Mei
5, 6: Kallenkote (Steenwijk) www.taman-indonesia.nl
4, 5, 6 Zutphen www.pasarfestival.nl
10 t/m 13: Antwerpen (BE) http://www.istimewa-events.nl
19, 20, 21: Den Helder www.stellarevents.nl
24 t/m 27: Gorinchem http://www.istimewa-events.nl
25 t/m 31: Malieveld Den Haag www.tongtongfair.nl

Juni
1 t/m 5: Malieveld, Den Haag www.tongtongfair.
8, 9, 10 Hardenberg www.pasarfestival.nl
16: Wageningen http://www.zinzia.nl
16, 17: Kallenkote (Steenwijk) www.taman-indonesia.nl
22, 23, 24: Leeuwarden www.stellarevents.nl
29, 30: Gorinchem www.pasarfestival.nl
29, 30: Zeist http://www.istimewa-events.nl

Juli
1: Gorinchem www.pasarfestival.nl
1: Zeist http://www.istimewa-events.nl
6, 7, 8: Vlissingen www.stellarevents.nl
7, 8: Kallenkote (Steenwijk) www.taman-indonesia.nl
8: Breda www.raffyzorg.nl
14, 15, 16: Groningen www.pasarfestival.nl
21, 22: Emmeloord www.stellarevents.nl
25 t/m 29: Steenwijk http://www.istimewa-events.nl.
27, 28, 29: Oostende (BE) http://www.istimewa-events.nl.

Augustus
3, 4, 5: Spijk http://www.istimewa-events.nl
11: Oost-Souburg http://www.mae-uku.nl
12 t/m 15: Dordrecht http://www.istimewa-events.nl
17: Kallenkote (Steenwijk) www.taman-indonesia.nl
25, 26 Leiden www.stichtingstellar.nl

September
1, 2: Almere www.indischefeestavond.nl
7, 8, 9: Assen www.pasarfestival.nl
15, 16: Kallenkote www.taman-indonesia.nl
??: Utrecht www.vrijoosttimor.nl
21, 22, 23: Arnhem www.stellarevents.nl
28, 29, 30: Enschede www.pasarfestival.nl
29, 30: Maastricht http://www.istimewa-events.nl

Oktober
1, Maastricht http://www.istimewa-events.nl .
5, 6, 7: Haarlem www.stellarevents.nl
??: Amersfoort www.emiclaer.nl
11 t/m 14: Alphen a/d Rijn http://www.istimewa-events.nl
20, 21, 22: Nijmegen www.pasarfestival.nl
27, 28: Leek www.stichtingstellar.nl

November
3, 4: Rijswijk www.pasarmalamrijswijk.nl
9, 10, 11: Venray www.pasarfestival.nl
23, 24, 25: Rotterdam www.pasarfestival.nl

December
??: Den Bosch www.sccdehelftheuvel.nl
22 dec. t/m 6 jan.: (behalve 1e Kerstdag en Nieuwjaarsdag)
Arnhem, Burgers Zoo http://www.istimewa-events.nl

Ziet u nog een foutje in deze lijst of heeft u een aanvulling of aan-/afmelding? Mail het ons.

Uw pasar aanmelden voor deze lijst ? # info@indisch-centrum-denhaag.nl
ook kleine particuliere en verenigings pasars welkom (ter beoordeling door de redactie)

Colofon

Digitaal maandelijks Magazine van:
Nederlands Indisch Cultureel Centrum

Hoofdredacteur: Hans Vogelsang
Redactie:
Jean-Marie Bosch van Drakestein
Ron Kraft
Fotoredactie: Han Dehne
Juniorredacteur: Chinook de Deugd
Correspondenten:
Albert van Prehn (Muziek, column)
Silfraire Delhaye (Indisch Platform)
Sabina de Rozario (Door Blauwe Ogen)
Armando Ello (Hoezo Indo)
Ivo Pabbruwe (New Zealand)

Vormgeving & lay-out: Hans Vogelsang
Ondersteuning: Groep de Mos
Technische realisatie & verzending:
Dennis van der Ham
http://www.borca-online.nl/

Verschijning: de 15e van elke maand
Sluitingsdatum kopij en advertenties:
de 10e van elke maand
Advertentietarieven: op aanvraag
Abonnementen NICC Magazine: GRATIS
info@indisch-centrum-denhaag.nl
Postadres: Newtonstraat 660
2562 LA Den Haag - Netherlands
W: www.indisch-centrum-denhaag.nl
: http://indisch-centrum-denhaag.blogspot.com
@: info@indisch-centrum-denhaag.nl

Rabobank IBAN: NL39 RABO 0129 216 836
t.n.v. N.I.C.C. te Den Haag
BIC: RABONL2U

Overname van (delen van de) inhoud is toegestaan, mits met bronvermelding.
© 2018 N.I.C.C. Den Haag

Opening Indisch Centrum in Den Haag Voorjaar 2018

Herdenkingssymbool Melati

De Melati, de Indische jasmijn, is het herdenkingssymbool dat u onder andere kunt dragen op 15 augustus.

Prijs: per stuk : € 3,00; per 5 stuks: € 12,50; per 10 stuks: € 25,00
De prijzen zijn incl. administratie- en verzendkosten (Nederland)
Bestellen: http://webshop.indieherdenking.nl/nl/

SHOPDEN
BORCA ONLINE
Borca Computer Online Service
Weimarstraat 39
2562 GP Den Haag
070-364 2806
www.borca-online.nl

Wilt u familie, vrienden of leden van uw club of vereniging gratis abonnee maken? Gebruikt u dan dit formulier

10.2

NICC Magazine

e-mail adressenlijst

	NAAM	e–MAIL ADRES
1		
2		
3		
4		
5		
6		
7		
8		
9		
10		
11		
12		
13		
14		
15		
16		
17		
18		
19		
20		
21		
22		
23		
24		
25		

Deze e-mail-adressenlijst 'knippen en plakken' en versturen naar e-mail: info@indisch-centrum-denhaag.nl of printen en versturen per post (voldoende frankeren) naar: Administratie NICC Magazine # Newtonstraat 660 # 2562 LA Den Haag